

Фото Олеса Дмитренка

ЩО «ОБНУЛИЛОСЯ» ДЛЯ КУЧМИ?

Петро АНТОНЕНКО

Які причини спонукали правлячий режим «наїхати» на свого прародителя? Навіть найнаївніші слабо вірять офіційним трактуванням, що це боротьба за справедливість і законність. Справжніх причин кілька, вони переплетені в комплексі. Безумовно, це й імітація торжества права. І прагнення показати Заходу, що Україна нарешті розгортає боротьбу з корупцією. Звичайно, одна з причин — відволікти увагу громадськості від провалів у соціально-економічній сфері. Непогано, якщо внаслідок «Операції К.» вдасться притиснути й зняти колишнього президента Віктора Пінчука з його мільярдними статками, іміджем по закордонах і кількома потужними загальнонаціональними телеканалами.

І всі ці абсолютно реальні причини змикаються з чи не головною: це не просто колотнеча, а непримиренна боротьба за владу і гроші (у нас це синоніми) у вищих ешелонах держави. І оці війни, або на їхньому жаргоні «розборки», є суттю сформованої за десятиліття правління Кучми і «обнуленої» нині системи. Все інше стає трісками, які летять у цій війні, — норми демократії, законність, права людини й людські долі.

Ключовими моментами стали кримінальна справа проти безпосереднього вбивці — генерала міліції Пукача і півки майора Мельниченка. І саме тут найбільше туману. Ціком резонні вимоги громадськості, що треба говорити не лише про мотиви, причини замовників убивства журналіста, а й з'ясувати нарешті, хто і як заважав розслі-

Перемогу Януковича на президентських виборах Леонід Кучма зустрів із неприхованою радістю, заявивши, що все, мовляв, «обнулося». Тобто повернулося «на своє місце», до витвореної ним за його президентства системи. Але система часто б'є по її творцях. Так і вийшло. «Обнулена» стара-нова система породила першу в нашій новітній історії кримінальну справу проти президента держави, нехай і колишнього.

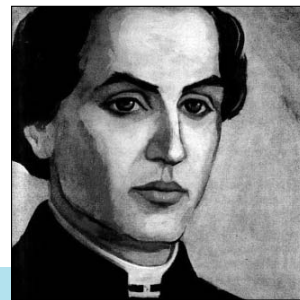
дуюванню цієї резонансної справи всі 10 років? Щодо Пукача, то як же могло трапитися, що він, будучи вже затриманим у справі Гон'гадзе, дав надзвичайно важливі показання, вислизнув із-під слідства й на довгих кілька років «зробив ноги»? І ті, кому треба, добре знали, де він знаходиться. Нині ж фактично на свідченнях Пукача тримається фабула звинувачень проти Кучми: саме генерал-убивця засвідчив, що міністр Кравченко начебто дав йому наказ убити Гон'гадзе за дорученням Кучми. Кравченка не воскресити, але багато що прояснило б з'ясування обставин його смерті. Чому ж тоді не відновлюється кримінальна справа про дивне «самогубство» міністра двома пострілами? До речі, як і не менш дивні обставини загибелі Кирпи, ще одного міністра Кучми.

Багато запитань викликає і постать Мельниченка, місце і роль майора з його півками. Це ж не Кучма вигадав, аби хоч трохи відбілити себе, що майор є учасником величезної міжнародної змови проти нього й держави, — все це давно стало в суспільній свідомості більш ніж припущенням. Бо спробуйте-но повірити, що рядовий офіцер «з патріотичних міркувань» самотужки здійснив таку грандіозну операцію із прослуховування президента держави!

Але йдеться про інше. Перший заступник Генпрокурора Кузьмін заявив: півки майора Мельниченка нарешті визнано за докази у справі. Досі було чимало перепон для такого кроку. Першою є норма Конституції України, у якій зазначено, що звинувачення не може будуватися на доказах, отриманих незаконним шляхом. Як нині вдалося обминути цю норму? Звичайно, жодної законної санкції Мельниченкові на прослуховування й запис Кучми не давали. На цій підставі можна й порушувати кримінальну справу проти самого Мельниченка. Але вже знайдено й індульгенцію. Виявляється, в нетрях нашого законодавства існує й така норма: не вважається злочином діяння, скоєне в ситуації крайньої необхідності — для запобігання планованому злочину, якщо цей злочин не можна попередити іншим шляхом. Щоправда, в такому разі виникає ще одне запитання: чому ж у такому разі не порушити кримінальну справу проти Мельниченка за недонесення про відоме йому планування злочину — вбивства журналіста? Нагадаємо, що скандальні півки Мельниченка були озвучені Морозом уже після вбивства Гон'гадзе.

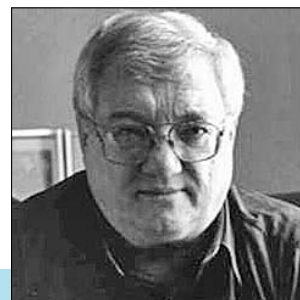
Закінчення на стор. 2

ЯК ВІДЗНАЧАЄМО ЮВІЛЕЙ ШАШКЕВИЧА?

6-7

З НОВОГО РОМАНУ ЮРІЯ ЩЕРБАКА

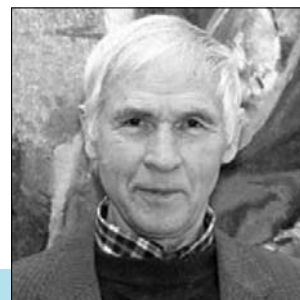
8

ІВАН ДЗЮБА ПРО ВІКТОРА ЖАДЬКА

9

ХУДОЖНИК ВІД БОГА

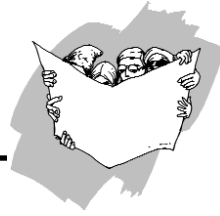

10

“СТАРІСТЬ — ЦЕ НОВА СВОБОДА!”

14

ГУМОРИНА-2011 З РОСІЙСЬКИМ НАПИСОМ НА КАШКЕТІ

Сергій СЛОБОЖАНСЬКИЙ,
Одеса

До честі одеситів, які добре знають ціну дотепному й влучному слівцю, вони ніколи не називали 1 квітня днем дурня, для них це свято веселих розваг, яке ось уже 28 років поспіль виплескується на вулиці й площі карнавальною гумориною. Залюблений у це місто і його здобрену кумедними українськими говірку поет-сатирик Степан Олійник, який народився на Одещині саме на початку квітня, сказав про них: “Море й душі — все відкрито. Свій запал, “своє” слівце... Щедрі й милі одесити! Я люблю їх і за це”. Не випадково ж тисячі туристів прагнуть потрапити у теплі обійми Одеси саме в ці дні.

І нинішнього року 1 квітня в Одесі оголошено святковим днем, афіші сповіщають про традиційні й нові заходи. Карнавальна хода стартує біля пам’ятника Катерині II і пройде цього разу Дерибасівською, Приморським бульваром. Родзинкою карнавалу і гала-концерту просто неба стануть виступи учасників

Першого міжнародного фестивалю клоунів “Комедіада”, ініційованого керівником комік-труп “Маски” Георгієм Делієвим. А ще передбачено відкрити колективний пам’ятник письменникам ХХ століття у саду скульптур Літературного музею, влаштувати “Чисто одеські атракціони”, параді КВВешників і діджеїв. До пізнього вечора триватиме концерт українських і російських естрадних зірок, а на завершення — святковий феєрверк злетить у небо Одеси.

Мерія не приховує свого наміру перетворити гуморину на комерційний туристичний проєкт, але позмагатися у популярності свого карнавалу з Ріо-де-Жанейро їй навіть на думку не спадає. Доповненням нинішнього карнавалу є розцяцьковані платформи, що рекламуватимуть джаз-карнавал, мотозліт Гоблін-шоу, міжнародний кінофестиваль, парад наречених та інші цьогорічні заходи — своєрідні приманки для туристів. Як і завжди, концертні й театральні зали віддадуть під платні шоу “кроликів”, “Камеді Вумен”, “95-го

Лише одного разу головний герой гуморини був українцем, та й то у кашкеті з російським написом

кварталу” та інших невибагливих сміхотунів.

Одесити вже не перший рік нарікають, що їхня гуморина втрачає свою неповторність, індивідуальність, а карнавали тепер уже на сміх курям. Зумовлено це не економічною кризою, на яку посиляється мерія, а насамперед кризою духовною. Експлуатація заявленої “одеськості” міста вже не рятує, потрібна нова масштабна концепція фестивалю світового рівня. А він лише тоді стане привабливим, коли набуде

яскравих національних ознак. Усе свято необхідно сповнити колоритними обрядовими українськими діями та козацькими забавами. Чільне місце у цій веселій веремії можуть посісти звичаєві розваги євреїв, греків, росіян, молдаван, болгар та інших численних етносів Одеси.

Джерела народного мистецтва й гумору невичерпні, ці традиції невмирущі. А одеський дух і колорит у поєднанні з етнічними та сучасними танцями, співами, веселощами засяють новими барвами.

ДУМКА ЧИТАЧА

“Хто не ліквідує неправедність, будучи спроможним, він і є організатор”
(Марк Аврелій)

Ця елементарна істина має прямий стосунок і до стану речей в Україні, де верховодять люди, призначені Віктором Януковичем. Так в Одесі, так у Луганську. Те ж саме можна сказати про Міносвіти України, де свавілля чинить міністр Табачник. Не потрібно бути професійним аналітиком, щоб помітити, що висуванці Партії регіонів виконують замовлення певних корумпованих структур. Нечисті на руку люди в Україні ніколи не соромилися застосовувати у своїх інтересах шовіністичну ідеологію сусідньої держави та меркантильні інтереси її Церкви. Під цими гаслами організованим злочинним структурам набагато легше творити свої економічні злочинства. У науковій літературі цей характер відносин між капіталом і трудящими в невірних країнах характеризується як “соціальний і національний гніт”.

Форми, методи створення умов для економічного гноблення різноманітні — від руйнації національної освіти, науки, культури та дифаматії (анафемізування) національних діячів, закриття національних шкіл до боротьби з національним капіталом і фізичної ліквідації національних лідерів. Специфіка національного гніту в Україні ще й у тому, що такий гніт творився і твориться під гаслами “слов’янського братства” із православним замісом. Т. з. Українська Православна Церква Московського Патріархату сьогодні виступає реальним суб’єктом національного гноблення українського народу.

Оксентій ОНОПЕНКО,
Москва

Єлизавета ХАФІЗОВА,
студентка історичного факультету ДонНУ, заступник голови Донецького обласного татарського культурного центру

Національна самосвідомість як глибинне духовне явище багато в чому визначає різні соціальні процеси. В ній знаходять своє відображення всі сильні й слабкі сторони етносу, кризові моменти й соціальні недуги, суспільні проблеми духовного, економічного, політичного характеру. Тому національна самосвідомість вимагає детального і всебічного аналізу й осмислення. У ній ключ до з’ясування специфічних особливостей міжнаціональних відносин і розв’язання проблем.

Весь світ поліетнічний — складається з націй і держав. У житті багатьох країн дедалі більшого значення набуває національне питання.

Україна у нас одна. І кожен народ, кожна етнічна група, які мешкають на її теренах, бачать майбутнє України, як і своє власне, через втілення національних, культурних і соціальних прагнень. Побудова тієї України, що нині існує, й тієї, у якій ми хочемо жити в майбутньому, залежать і від титульної української нації, і від національних меншин — усі ми є співтворцями України.

Одним із перших законодавчих актів незалежної Української держави став Закон України “Про громадянство України” від 8 жовтня 1991 р., в якому записано, що громадянство України визначає постійний правовий зв’язок особи і держави.

Україні притаманні міжетнічний мир та злагода, вони є ознакою внутрішньої соціальної стабільності, толерантного співжиття різних національних спільнот

УКРАЇНА У НАС ОДНА

в українському суспільстві, важливим чинником подальшої євроінтеграції України.

Еволюція правового статусу національних меншин в Україні переконливо свідчить про розвиток інституційної та нормативної системи захисту прав національних меншин в Україні та їх приведення у відповідність із міжнародно-правовими стандартами захисту прав національних меншин. Зокрема Закон України “Про національні меншини в Україні” від 25 червня 1992 р. визначає, що всі громадяни України користуються захистом держави на рівних підставах і що Україна гарантує громадянам республіки, незалежно від їхнього національного походження, рівні політичні, соціальні, економічні та культурні права і свободи, підтримує розвиток національної самосвідомості, самовиявлення. Тут поєднано громадянські й етнокультурні права, і громадяни України всіх національностей зобов’язані дотримуватися Конституції та Законів України, оберігати її державний суверенітет і територіальну цілісність, поважати державну мову, культуру, інші традиційні основи.

В Україні є багато земель, які називають себе “багатоетнічними”, — це Закарпаття, Крим і Донбас. За даними останнього перепису, на Донеччині, де мешкає 4,825 млн осіб, проживають представники понад 130 націй і народностей. Однак українці (56,9 %) та росіяни (38,2 %) разом становлять суттєву більшість — 95,1 %, греки — 1,6 %, білоруси — 0,9 %, татари — 0,4 %, вірмени — 0,3 %, євреї — 0,2 %, молдавани — 0,1 %, інші — 1,4 %.

Історія формування багатонаціонального складу населення Півдня України сягає періоду колонізації краю в XVIII–XIX ст., коли на українських етнічних землях почали селитися росіяни, болгар, татари, греки, німці, поляки, євреї. Далі відбувалися бурхливі процеси радянського періоду: індустріалізація регіону, відбудова промисловості в повоєнний період, міграційні процеси після розпаду СРСР.

Із часу набуття Україною незалежності в регіоні активізувався процес утворення національно-культурних громад. Сьогодні Українська держава не лише декларує, а й гарантує права національних меншин, сприяючи через органи влади на місцях їх практичній реалізації. Як зазначають закордонні експерти, сьогодні в Україні в основу діяльності національно-культурних громад покладено найдемократичнішу нормативну базу. Це гарантує і національним осередкам Донеччини повною мірою здійснювати свою статутну діяльність, зокрема через такі форми роботи: проведення культурно-мистецьких акцій та культурно-просвітницьких заходів; функціонування недільних шкіл при товариствах; координація наукових досліджень із етнонаціональної проблематики Півдня України; проведення науково-практичних конференцій за участю активу національних громад; участь національних спільнот у громадсько-політичному житті області. Духовний розвиток етнічних груп — важливий чинник культурно-соціального поступу цілого українського суспільства, української державності.

ЧЕКАЮ НА ГАЗЕТУ

Іван ГУЛЕЙ,
вчитель історії, пенсіонер,
м. Монастирськ
Тернопільської обл.

Шановна пані Любова Василівно, головний редактор “Слова Просвіти”. Шановні працівники редакції.

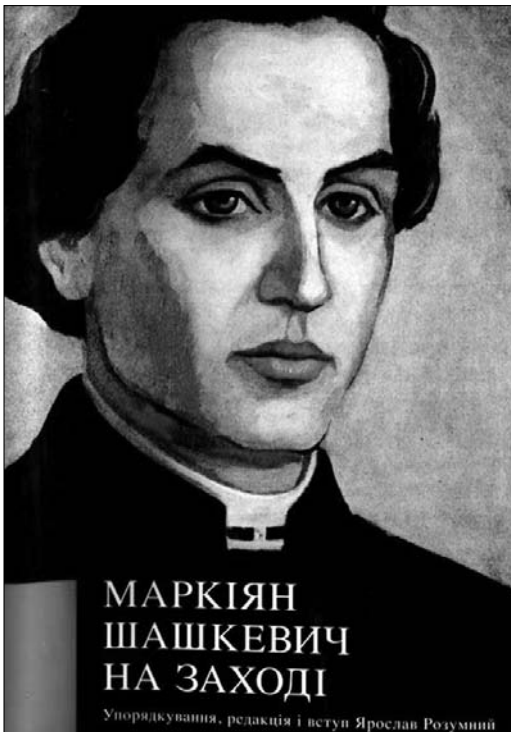
До Вас звертається вчитель історії, пенсіонер, мешканець міста Монастирськ Тернопільської області Іван ГУЛЕЙ. Я вже багато років передплачую газету “Слово Просвіти” і так звик до неї, що вона — невід’ємна частинка мого життя. Той день, коли одержую “СП”, обіцяє мені якісь нові відкриття в житті нашого українського народу, у його культурі, побуті, в державотворенні від давнини до сучасності. Ось хоча б інформація про стан теперішнього Музею Шевченка на Чернечій Горі в Каневі, вміщена у “Слові Просвіти”. Ваша стаття “Як любити Шевченка?” стала відкриттям для мене. Перечитав ці матеріали кілька разів і зберігаю їх. Ніколи б не подумав, що до такого може дійти в незалежній Україні. Щиро Вам дякую. Ви все описали сміливо, точно та образно!

Цікаві й потрібні статті під рубрикою “Постаті”. Скільки ж незвіданого, незнаного і такого потрібного вони мені відкрили! Так само, як і та інформація, що міститься у статтях Павла Мовчана, Володимира Войтенка, Петра Антоненка, Івана Ющука, без яких неможливо уявити собі “Слово Просвіти”. Бережу газету із статтею Ліни Галанзовської під назвою: “Я ніц немаю, тільки дух, але мені належить Україна!”, а також публікацію Оксани Мітрашевської “Україна без українців”. У цих їхніх виступах ясна, як сонце, наша українська Правда!

Я цікавлюся творчістю Ліни Костенко й уже залпом прочитав її нову книгу “Записки українського самашедшого”. Шедевр! Тепер треба перечитувати цю книжку вдруге й повільніше. “Слово Просвіти” теж слідкує за творчістю нашої найвидатнішої письменниці й поетеси.

А тепер з’явилася на сторінках Вашої газети й “Гаряча тема” про Марію Матіос і її “Вирвані сторінки з автобіографії...”

Та й хіба всі матеріали перерахуєш? Роблячи висновок, зазначу, що: “Слово Просвіти” надзвичайно потрібна нам, українцям, газета, і я вдячний усьому колективу редакції за те, що ви дбаєте про нашу газету, аби вона була найкращою і найпотрібнішою в Україні! Зберігаю фотографію колективу редакції, вміщену в “СП” № 52 за 31 грудня 2009 року на першій сторінці під рубрикою “Вітаємо з новоліттям”. Ось такі мої враження від нашого культурологічного тижневика.

Роман ЛУБКІВСЬКИЙ, лауреат Національної премії імені Т. Г. Шевченка, м. Львів

ЮВІЛЕЙ У «ЗОНІ ВІДЧУЖЕННЯ»

Як Україна відзначить 200-ліття Маркіяна Шашкевича?

дибі в Нагуєвичах (село, де народився Франко). За межею “можливого” залишилися заплановані монументальні пам’ятники Ювілярові в Києві та Харкові, майбутній повномасштабний Літературний музей у Львові і особливо важливе — академічне Зібрання творів Франка у 100 томах!

Варто пригадати дещо з практики інших ювілейних пошанувань — 200-ліття від дня народження

класиків світової літератури Миколи Гоголя та Юліуша Словацького. Щодо Гоголя. Відчувався ювілейний тиск із боку Росії: безліч видань і перевидань, вихід фільму “Тарас Бульба” з глорифікацією російського царя, з карикатурною (переважно!) подачею українського козацтва та відчутними антипольськими “випадами”. Але Україна під час ювілею не просто заявила про своє право на Гоголя, а й внесла вагомі акценти у відзначення пам’яті Миколи Васильовича: оновлені музейні експозиції, знаменита графіка Сергія Якутовича, вагомі публікації в газеті “День”...

Щодо 200-ліття Юліуша Словацького. Польща відзначила цю велику дату на високому державному рівні і, як звичайно, зробила все, аби свято відбулося на батьківщині національного пророка — у місті Кременці, у “Волинських Афінах”.

Дуже шкода, що офіційний Київ у цьому випадку фактично проігнорував пошанування класика світової літератури, близького нам не лише за місцем народження, а й за демократичним, проукраїнським духом творчості. Центральна влада не захотіла чи не зуміла скористатися поважною датою для розвитку міждержавного українського діалогу. А столиця, кийська? Бездарно повелася, не зумівши встановити в столиці пам’ятник Юліушеві Словацькому, посилаючись на протести “местних” невігласів.

Дивні, однак, діла ювілейні! Нещодавно Верховна Рада прийняла постанову про відзначення 120-ліття Михайла Булгакова (уродженця Києва). Вже наперед можна уявити, з якою помпезністю відзначатиметься ювілей автора “Белой гвардии”! Цікаво лише, чи буде поставлено виставу за булгаковською п’єсою про Сталіна, чи все зведеться до презентації чергового фільму з антиукраїнськими монологами “їх благододій”?

2. На цьогорічному календарі важливі дві дати, внутрішній зв’язок між якими — незаперечний. Йдеться про 20-річчя проголошення незалежності України і 200-ліття Маркіяна Шашкевича. Ім’я Будителя національної свідомості, основоположника нової української літератури на західноукраїнських землях, сучасника та однодумця Тараса Шевченка і досі постає перед нами в ореолі лицарському й мученицькому. Надто важка доля судилася цьому світлому уму і хороброму серцю; тяжкими, воістину тернистими дорогами пробивався його талант — письменницький і душпастирський не лише до сучасників, а й до нащадків.

Невипадково в багатьох світликах (не лише “просвітницьких”) у Галичині донедавна можна було бачити портрети Шевченка, Франка і Шашкевича. Мало хто знає, що зображення Шашкевича — “віртуальне”, копія давно втраченого полотна Івана Труша, написаного з уяви і за спогадами сучасників: жодне прижиттєве зображення Маркіяна до його першого, столітнього ювілею (1911 р.) не дійшло...

Відтак і контури образу речника національного відродження як небуденної особистості на той час окреслювалися дещо загальними штрихами. Але все важливе і сутнісне, що дало шашкевичезнавство кінця 30-х років минулого століття, у 50-ті роки якщо не замовчувалося, то не розвивалося, коли на початку 60-х подвижництво і місія Шашкевича прочитувалися в контексті оборони рідної мови...

Сьогодні ж необхідно визначати і підкреслювати особливий

вимір цього плацдарму — наступальний. Супроти “релігії” домашніх україноненависників з їхніми агресивними, виплеканими на харчах сталінського “общепіта” фобіями, націленими в душу власного народу.

3. Актуальність місії Маркіяна Шашкевича і “колись”, і “сьогодні” історично обумовлена. Логіка тієї обумовленості має дуже багато подібних, а навіть парадоксально споріднених сюжетів. Візьмімо чи не найбільш чіткий. Наявне у “безідеологічному” просторі нашої держави антиукраїнське свавілля (політичне, мовне, психологічне) можна означити словами класика як “лихо давнє й сьогочасне”. Історичних аналогій, парадоксальних “точок дотикання” з ідеологією і практикою окупаційних режимів, хоч греблю гати. Накладання “негативу”, накопиченого в суспільстві, на поодинокі пробіски в культурному житті, вакханалія табачників, що разочче нагадує “унтер-пришибеєвщину” і “гохштаплерство” в одній іпостасі, — це воістину макабричне тло сучасних ювілейних “академій” і “урочин”. Проте ювілей здатні лікувати хворе суспільство, принаймні ставити діагноз, перепиняти певною мірою повсюдну зневіру та апатію. У чому воно, коріння наших негараздів? Як зупинити деградацію ще не сформованого за демократичними принципами громадянського суспільства? Та конкретніше.

Почастішали настирливі спроби розчленувати єдину національну історію на регіональні уламки, клерикально-імперська інвазія агентури “рускава міра” в духовний світ українства — очевидна!

Її супроводить намагання ліквідувати українські школи на сході й півдні країни. А цинічні заяви доморожених, нібито патріотичних політиків: віддаймо Росії Крим, “будуймо” Україну по Збруч і не дали! А палювання кав’ярнями циніками літературної класики! А спроби стилізувати Львів, Івано-Франківськ, Чернівці на австрійський манір! А ревні зусилля заподадливих “європеїзаторів” повернутися до заміни кирилиці латинкою — “абцадлом”, упродовження якого в нашу писемність Шашкевич уважав щонайменше недоречним!

У країні, де національні святощі намагаються плюндрувати всі, кому не лінки, — і владоможці, і п’ята колона, і продажна преса, й інтелектуальні люмпени-ботокуди, нема часу на Шевченка, Франка, Леся Українку, Антонича, Шашкевича.

“Ювілейні” тривоги спонукають до того, аби відповісти на запитання Франка: “чому відступників у нас так багато?” Серед них — і талановиті!

Свідоме ренегатство часів Шашкевича і Франка нехай би нині послужило уроком для тих, хто, зрадивши своєму народові, ніколи не доробиться чогось путнього навіть у досить шедрих хлібодавців.

В епіцентрі антиукраїнського шабашу, але і в контексті національної спадщини “прочитуєть-

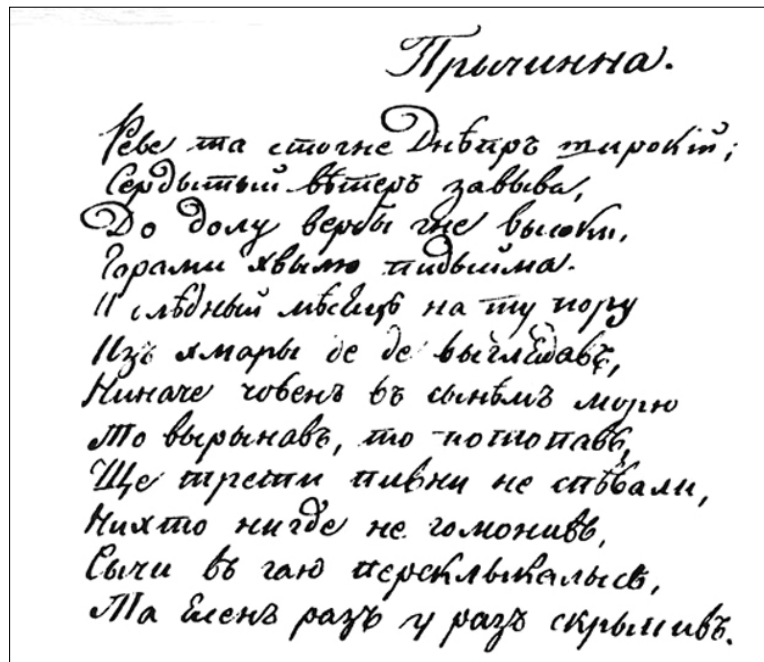
ся” подія всеукраїнської ваги. Та її, цю подію, ігнорують.

200-ліття від дня народження основоположника нової української літератури в Галичині не потрапило у “святці” Адміністрації Президента України, Верховної Ради, Кабінету Міністрів, Міністерства культури, Академії наук (з Інститутом літератури імені Тараса Шевченка), численних партій “національно-патріотичного” спрямування, громадських організацій, творчих Спілок.

Справді, неfortunний ювілей! Чому за декілька місяців до відзначення великої річниці Громадська гуманітарна рада при Президентові України ігнорує саме ім’я не тільки галицького, а й всеукраїнського Будителя? Кому “без надобності” ювілей Маркіяна Шашкевича? Гаразд, Бог з ними, домашніми святцями. А чи подавало наше рідне МЗС пропозицію до календаря ЮНЕСКО? Хто заявляв про доцільність проведення міжнародної славістичної конференції, випуску у світ ювілейної медалі, документальних фільмів, відеокaset, пошто-вих марок? Чому ювілей Маркіяна Шашкевича відсунуто в глуху “зону відчуження”?

Як відомо, Шашкевич володів дивовижною здатністю об’єднувати навколо себе не тільки однодумців, чинити опір сваволі, поборювати зло і захищати право на суверенність особи і нації. Отой чуткий морально-етичний імператив і сьогодні конче необхідний у святій справі державотворення!

Якби! Отут аж проситься на папір Шевченкове: “Якби ви вчилися так, як треба...” і Франкове: “Кожен думай, що на тобі мільйонів стан стоїть...” От і виходить, що максимальне зосередження на головному, цілеспрямованість у досягненні мети, самовідданість у праці, незламна стійкість у переконаннях — повинні бути перейняті від Шашкевича і застосовані, скажемо так, його духовними правнуками. Організатор “Руської Трійці” дав гідний приклад того, як сильна особистість формує оточення, а коло прихильників викристалізовується в націєтворче середовище! Знаємо відданих справі національного відродження як безпо-

Уривок із поеми Т. Шевченка “Прийшла”, переписаний рукою Маркіяна Шашкевича з альманаху “Ластівка”

середніх, із найближчого Маркіянового кола однодумців-сподвижників, таких як Микола Устиянович та Григорій Ількевич, із дальшого — Лука Данькевич, творчу й громадську працю якого високо цінував Іван Франко. З-під Маркіянової зорі — видатні просвітники-душпастирі о. Іван Волянський, о. Сильвестр Лепкий (батько Богдана Лепкого), Платон Карпінський...

Духом Шашкевича наснажувалися митрополит Андрей Шептицький і Патріарх Йосип Сліпий, священники-жертви комуністичного режиму: о. Омелян Ковч, о. Осип Побережний, о. Василь Кіт (Антонич). Незабутні владики — Мстислав (Скрипник), Володимир (Стернюк), Володимир (Семенюк), кардинал Іван (Любачівський), єпископ Ізидор (Борецький) зробили вагомий внесок у велику справу національного відродження, а наші безпосередні сучасники — кардинал Любомир і патріарх Філарет теж займають гідне місце в шерензі послідовників Маркіяна Шашкевича.

Їхня лінія — громадянська і релігійна — чітка, подвижницька й послідовна. Але “судилося їм” жити й здійснювати духовну місію в часи, сповнені загроз і викликів, захищати Українську Церкву в її історичних іпостасях: православній та греко-католицькій, боронити від безперервних атак адептів міфічного “рускава міра”. “Раби з кокардою на лобі”, використовуючи сприяння можновладців, намагаються узаконити москвофілість в найновішій редакції, а замість “язичія” насадити “двоязичіє”: з усіма трагічними наслідками для української мови й культури.

4.

У своїй гострополемічній праці “Галичанофобія — отруйне вістря українофобії” Іван Дзюба, характеризуючи певні особливості, притаманні Галичині і Наддніпрянщині в позаминулому столітті, зазначає:

“Однак у XIX столітті не все таке однозначне — в ідеях будителів Духа (насамперед Маркіяна Шашкевича), почасти в діяльності Руської Ради, що постала як відповідь на події 1848 року, окреслюються національні вимоги, які виходять за межі примирення з реальністю і снують нитки політичного самоздійснення”.

“Нитки політичного самоздійснення” — це ніщо інше, як державницькі устремління, а “національні вимоги, які виходять за межі примирення з реальністю” — кореспондують із політичною і творчою позицією Тараса Шевченка!

“Руська Трійця” і “Кирило-Мефодіївське братство” мають багато подібного і багато в чому відрізняються між собою. Однак тон, який задавали лідери цих “неформальних утворень” був один і той: україноцентризм у слов’янському світі, орієнтація і “на славне минуле” (Шевченко), і на сучасні політичні можливості. Ця власна модель консолідації української молоді воскресне всередині XX століття у середовищі інтелектуального шістдесятництва, об’єднуючи своїми ідеями і кличами інтелігенцію мислячу, протестну, діяльну, здатну на посвятність і жертвовність.

Звичайно, “нитки політично-

го самоздійснення”, витримавши випробування на міцність, піддаються сучасним випробам; їх намагаються знищити або скомпрометувати ідеологи-“дядьки отечества чужого”. А коли те не вдається, застосовують підміну понять. Їхня “Русь” (імперсько-більшовицька) водночас є “Руссю” путінсько-гундяєвською. Наскрізь фальшиве, це химерне утворення-створіння досі не може устатуватися геополітично й етнічно. Кружляє над нашою землею, претендує на “історичні” права на Русь-Україну, нагадуючи міфічного птаха, котрий, за Шашкевичем, має крила, але не має ніг...

А розуміння єдності українського народу настільки чітко трактується Шашкевичем у статті “Русини” (написаній німецькою мовою, — можливо, з метою “інформаційного забезпечення” когось із правителів у Відні), що важко втриматися, аби не зачитувати хоч би уступ із цього тексту:

“Русини є слов’янського походження, і з-поміж усіх цей народ, мабуть, єдиний зберіг в чистоті, повноті і молодечій силі первісну подобу. Від середини Галичини геть за Дон аж до Кавказу, від Тиси, Карпат і Чорного моря до Литви знайдеш ту саму мову, ті самі народні вірування, ті самі звичаї і обряди, те саме життя і серце, ту саму душу, отже, один і той самий народ, лише під різними іменами (русинів, червонорусів, малоросів, козаків). У своїй народній мові свою бать-

труни з прахом Шевченка до Канева, на Чернечу гору відбулося символічне Маркіянове повернення в 1893 році до міста, яке жило візією національного відродження (згадаймо “Хмельницького обступленіє Львова...”). Галицька столиця вже дихала просвітницьким духом, духом Івана Франка, котрий переніс естафету Шевченка в нове XX століття.

100-ліття від дня народження Будителя стало могутнім здвигом, про який сучасник (Осип Маковей) згадає з великим піднесенням:

“Було то 6 падолиста 1911 р. кілька тисяч народу зібралося з різних сторін — були й з Буковини люди — і несли звиш 350 вінців на могилу того самого чоловіка, що на его памятку в Підлисі хрест поставили. Ішли школярі, від найменших до найстарших, ішли Січі і Соколи, ішли висланці різних товариств з вінцями, потім процесії зі всіх львівських церков і кількадесят панотців. На гробі відправили парастас і сам митрополит Шептицький мав промову до тисячів народа та дуже величав покійника...”

Це — лише епізод з історії національного самоусвідомлення народу, що сприяв об’єднанню навколо “Маркіянового діла” вже не тисячі, а мільйони українців!

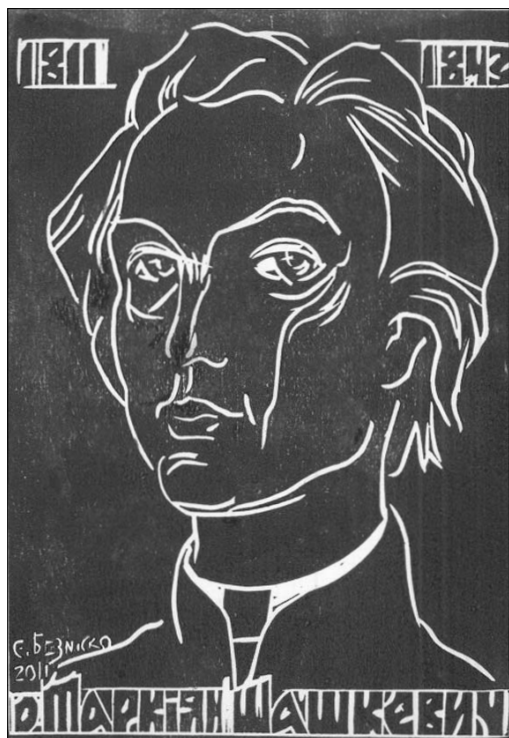
Були й наступні ювілеї — 150-річчя від дня народження (1961 р.) душею якого був академік Євген Лазаренко, і 175-ліття Шашкевича (1986) під патронатом Олесь Гончара. Над Україною ще нависали “мраки тьмаві” — чорнобильські й режимно-ідеологічні, але слово Маркіяна знову приймалося як епос духовного лідера нації:

*Видкинь той камінь,
що ти серце тисне!
Дозволь — в той сумний тин
Най свободоньки сонечко
заблисне
Ти не неволі син!*

5.

Попри “нефортунність” цьогогорічного Ювілею, ініціатива гідного відзначення свята української культури пішла “знизу”. Заспівним акордом стала урочиста академія в Бродівському педагогічному коледжі імені Маркіяна Шашкевича. Виникли громадські комітети в Радехівському та Буському районах; завдяки цьому почалася конкретна робота щодо створення нових меморіально-музейних об’єктів. Так у с. Нестанич старовинна “Шашкевичева” церква стане ядром комплексу, до якого ввійде повноцінний музей-бібліотека з чудовим пам’ятником на подвір’ї. Тут незабудованим виявилось місце плебанії Маркіянових часів — воно поруч. На ньому буде встановлено пам’ятний хрест. Таким чином нестаницький комплекс стане свого роду доповненням підлисецького (Золочівщина). Цікавим об’єктом є і комплекс у Новосілках: у приміщенні давньої школи буде влаштовано музейну експозицію, а на подвір’ї постане пам’ятник поетові-священнику роботи славотної скульпторки Теодозії Бриж.

До речі, про пам’ятники Будителя землі Галицької. Їх споруджено в Підлиссі, Бродах, Золочеві, Львові, у “Подільських Афінах” — Бережанах (Терно-

пільщина), а у світі — у Римі та Вінніпезі. У княжому Перемишлі (нині — територія Республіки Польща) цього року відзначатиметься 100-ліття від часу заснування української гімназії імені Маркіяна Шашкевича.

Ім’я Шашкевича дорого діаспорним українцям. Із вдячністю згадаємо багаторічну діяльність бл. п. Михайла Марунчака, засновника канадського Шашкевичівського центру (бібліотека-архів, пам’ятник, періодичний збірник “Шашкевичіана”). З його доброї волі згадане видання перейшло в Україну і за сприяння “Шашкевичівської комісії” Інституту українознавства у Львові набуло великої наукової ваги. Відзначимо принагідно й фундаментальне зібрання статей, розвідок, публіцистичних та поетичних творів “Шашкевич на Заході”, зібрано в упорядковане професором Ярославом Розумним. Книга містить публікації українських шашкевичезнавців, опублікованих до 1939 року, а також після II світової війни, та їхніх колег — зарубіжних учених. Це видання ніби вивершує цілісну картину сприйняття життєвого і творчого подвигу Маркіяна поза межами України.

Пошанування пам’яті “Руської Трійці” має всі підстави й можливості вийти на широкий простір. Почавши з родинного Підлисся і дорожніх серцю Маркіяна Нестанич, Гумніськ, Новосілок (у тих селах він священникував), воно мало б захопити Білий Камінь, Золочів, Бережани, відтак Львів і Київ. Треба сподіватися, що в ювілейні дні цьогогорічного листопада у Львові буде освячено будівлю відновленої Церкви Святого Духа, реставровано унікальну каплицю в приміщенні колишньої Богословської Академії.

Дотичними до ювілею будуть святкування на Івано-Франківщині (100-ліття від дня народження Івана Вагилевича та Антона Могилянського) урочистості в Бережанах і Тернополі...

Спадщина Маркіяна Шашкевича багатогранна у своїх новаторських осягненнях. Духовна — невичерпна, досить тільки заглибитися в його “Псалми Русланові” (і тут явна спорідненість: із Шевченковими “Псалмами Давидовими”), громадська — наочний і живий приклад патріотичного подвижництва. А літературна дійшла до наших часів дуже й дуже неповною, хоч “окрушини”, які віднаходяться — дорогоцінні, мов діаманти.

Але досить його лірики, до-

сити поезій про Хмельницького і Наливайка, перекладу “Слова о полку Ігоревім”, перших українських сонетів і першої “Читанки” для школярів, аби втішатися багатоосаяжністю творчості, високим інтелектом, незрівнянною майстерністю!

На превеликий жаль, у сьогорічному, ювілейному році видавництва України не анонсують ні академічного, ані більш-менш повного видання творів Шашкевича. Варто перевидати успішне видання “Русалки Дністрової”, здійснене минулого року надто малим накладом. Не зрушилася і справа з підготовкою “Шашкевичівської Енциклопедії”, про видання якої говориться вже багато років!

Творчість Маркіяна Шашкевича вимагає докладнішого вивчення, популяризації, видання. Найповніше зібрання “Писань Маркіяна Шашкевича”, зібрано підготовлене Михайлом Возняком (вийшло у світ 1912 р.), становить один том. Всі наступні видання, до 1939 року — ще менші, а “радянські” — здебільшого “причесані” літературно-науковими наглядчиками і цензорами.

Поважним наміром по-новому осмислити спадщину Шашкевича були “Твори”, ретельно впорядковані Михайлом Шалатою і видані ще 1973 року.

Дещо повніше подано творчість Шашкевича (за рахунок листів) у “Творах” Руської Трійці, упорядкованих М. Шалатою і виданих “Дніпром” 1982 року. Упорядник, звісно, не міг подати й тут навіть фрагментів проповідей чи перекладів Євангелій — від апостолів Івана і Матвія. Були сподівання на видання найповнішого зібрання — у ювілейному році...

Заслужують перевидання монографії К. Студинського, М. Возняка, С. Шаха, М. Шалати, окремі статті й поезії Б. Лепкого, розвідки В. Шурата. А путівники, відеофільми, диски із записами поезій М. Шашкевича і народних, записаних ним пісень! Цю роботу міг би здійснити Святослав Максимчук.

Потрібна координація ініціатив, зусиль, можливостей. І саме тому, що комусь ювілей Шашкевича “без надобності”, закликаю до праці громадськість, збудімо інтелігенцію, ієрархів Церкви і скромних душпастирів, знайдемо спільну мову з місцевою владою!

Найвища пора: створити Громадський Комітет для відзначення 200-ліття Маркіяна Шашкевича. Комітет міг би, хоч із запізненням, проголосити 2011 рік Роком Маркіяна Шашкевича, а наступний — Роком “Русалки Дністрової”.

У рамках відзначення 20-річчя від дня проголошення державної незалежності України уявляється і проведення найважливіших епізодів ювілею Маркіяна Шашкевича.

Київський, столичний акорд, очевидно, матиме символічний характер: загальнодержавний, урочисто-святковий. Добре було б відкрити в столиці пам’ятний знак, присвячений Апостолові українського національного відродження.

Великий український громаді, сам Бог велів витримати ще один іспит — на гідне пошанування наших духовних світочів.

Не даймо осквернити Маркіянове ім’я вустами нещесливих, тих, котрі намагаються втримати в сірій “зоні відчуження” безсмертний дух Апостола українського національного відродження!

ківщину вони називають Руссю, а себе русинами. За даними статистики їх налічується до 14 мільйонів (воістину благословенна дочка величної матері Слов’янщини!), з яких близько 3 мільйонів обабіч Карпат...”

Ось науково-світоглядна основа літературної творчості галицького Будителя, з якої виростають його проникливі, сповнені болію слова:

*...Руська мати нас родила,
Руська мати нас повила,
Руська мати нас повила,
То чом мова ей немила?
Чом ся не встидаєтись маєм?
Чом чужою полюбляєм?*
Як це перегукується з Шевченковим закликом:
*Учітєся, брати мої,
Думайте, читайте,
І чужому научайтєся,
Й свого не цурайтєся!*

Із разючою подібністю до траурної церемонії спровадження

ВІКТОР ЖАДЬКО: ОДИНАК, ЯКИЙ ТЯГНЕ ПЛУГА ІСТОРІЇ

Іван ДЗЮБА,
академік Національної академії наук України

Щоб зрозуміти письменника, треба, на моє переконання, йти у його край, звідти витіки його дитинства, більше дізнатися, а що він зробив конкретного для своєї материзни.

Краєм Віктора Жадька є Черкащина, але щоб уявити її (як і його ставлення), прочитаємо написане Віктором в енциклопедії “Черкащина”: “Чи є десь на землі такий чарівний край, де тихі весняні ночі плывуть на крилах солов’їних пісень, де вранці на замряній річці джерельною во-

дою умивається біле латаття, де навесні і влітку під шатами крилатих дерев яскраві килим різнотрав’я, квітів та калини? Є! Це наш рідний край — Черкащина! Голублена золотими руками наших пращурів, окроплена солоним потом прадідів, дідів, батьків, прикрашена працею всіх наступних поколінь — Черкащина особливо дорога нам. Кожна людина з великою любов’ю і душевним трепетом згадує те місце, де вона народилася, де промайнуло її дитинство, з дивосвітом-казкою, з материнською ласкою у затишній батьківській оселі. То родинне вогнище, Мала Батьківщина кожної особистості. То її велике “Я”, з якого починається людина, родина, батьківщина і вся наша велична й неповторна у світі Україна. Її красою захоплювалися й у захваті від неї нині поети, художники та композитори”. І цим усе сказано — таке зізнання Жадька засвідчує моральну цінність його душі і його чуттєві переконання, щире бажання перед усім світом засвідчити свою гордість і повагу до краю Богдана і Тараса...

Віктор Олексійович Жадько — відомий український науковець і письменник, останніми роками в центрі його уваги опинилася й культурно-історична пам’ять нашого народу (зазначу особливо — це наукові історичні праці — єдині в державі некрополезнавчі видання про поховання відомих українців і в Україні, і за кордоном; знову ж таки, Віктор самотужки відвідав усі цвинтарі, кладовища, некрополі, зібрав про них матеріали та сфотографував надгробки): “Байковий некрополь”, “У пам’яті Києва: столичний некрополь пись-

менників”, “Український некрополь”, “Некрополь на Байковій горі”, два солідних томи наукознавчого дослідження про історика та автора опери “Катерина” на слова Т. Шевченка “Микола Аркас” та іще десятків видань).

У добре фотоілюстрованій історичній книжці “Іду за Шевченком. Від Києва до Канева” (2010) автор підсумовує результати своїх мандрівок шевченківськими місцями, поєднуючи історичні відомості з особистими враженнями від побаченого і почутого; зафотографувавши ті місця, де Кобзар малював (у виданні 25 малюнків Тараса Григоровича), Віктор написав історію створення кожної Шевченкової роботи та місця, де ступала Тарасова нога, що надає розповіді особливої щирості і зворушливості. Особливо цінним є те, що Віктор вмістив у цьому виданні пам’ятники та погруддя Т. Шевченка, які є в селах і містах Черкащини, написав історію їх встановлення, як і поселення та авторство.

Мабуть, у цих мандрівках остаточно утвердилося бажання ширше, ґрунтовніше розповісти про рідну авторові Черкащину. Всю її він обійшов і об’їхав (700 сіл і міст краю Богдана і Тараса!), роблячи фотографії та вибірюючи матеріали у місцевих архівах і музеях, що придалися і для книжки “Іду за Шевченком”, і для упорядкування фундаментальної “універсальної енциклопедії”, як називає її автор, “Черкащина”. Є думка, що нація відбувається тоді, коли має свою енциклопедію. Енциклопедія — це знак дозрілості нації до державного буття. У Франції, скажімо, нація постала після того, як була видана Французька енциклопедія.

“Енциклопедія “Черкащина” — це, без перебільшення можна стверджувати — унікальна авторська наукова праця, багатоілюстрована й документована, аналогія, якої не має жодна область України. За роки незалежності чимало зроблено для об’єктивного наукового дослідження раніше ігнорованих тем, відтворення повної картини нашої історії, науки, культури, зокрема для розширення спектра енциклопедичних видань, але упорядкована “Черкащина” Жадьком — це те, чого не давали енциклопедії радянського часу і недостатньо дають нинішні галузеві енциклопедії. Не всі персоналії, явища, господарські чи культурні об’єкти області тощо потрапили до неї, а лише найвизначніші — вони відповідають високому канону, своєму місцю в ширшій українській картині. Завдання, певно, Віктор Жадько ставив зовсім інше — дати максимум інформації про Черкащину, зокрема й про Україну XV — початку XXI сторіччя. Особливо подбав автор про те, щоб повернути забуті імена, замовчувані чи несправедливо дискриміновані у радянські часи особистості. Як розповідав Віктор, ця енциклопедія була задумана ним у трьох томах, але, як завжди, не вистачило коштів та

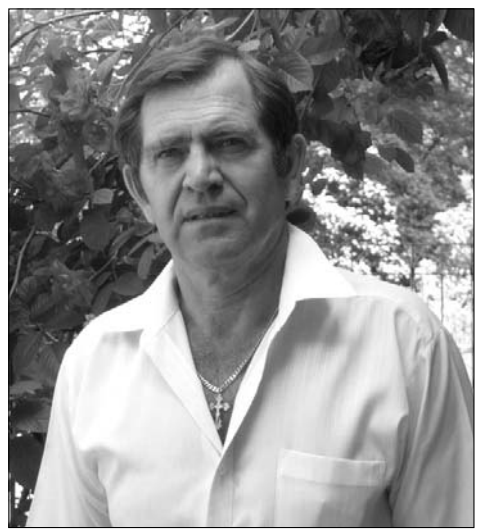
й сил, аби обшир такої інформації довести до пуття самому. Якихось відкриттів енциклопедія не робить, вона є підсумком роботи багатьох істориків, краєзнавців, літераторів тощо, а Жадько розумно як науковець упорядкував їхню працю.

Знаю, що знайдуться так звані “знавці краєзнавчої справи”, особливо — місцевого розливу, які винайдуть певні неточності, повтори, не там поставлена кома, упущені автором-упорядником факти, які вони, як думають, дослідили краще (хоч це все треба іще перепроверити) та інших “блох” накопирсають, але Вікторові я б не радив на цей лемент звертати увагу — караван має йти. Мені відомо, як він намагався уникнути непорозуміння, як звертався до місцевої влади, чиновників області, до тих же краєзнавців, щоб вичитали написане, допомогли в роботі, внесли правки та уточнення, нічого з того не вийшло — тепер вони “подадуть голос” — це я знаю, як мовиться, на власній шкурі. Звичайно, прикро, коли є недоречності, автор завжди це болісно переживає, але назвіть мені солідне видання як енциклопедія, над якою працюють десятки фахівців, щоб не було помилок — немає таких видань. А Віктор узявся упорядкувати і, як знаю насправді, — самотужки підняв величезний пласт матеріалів про свій край (неймовірно цікавий, бо створений 1953 року на теренах Полтавської, Київської областей) — і ми маємо завдячувати йому за таку титанічну працю. А якщо і є помилки — пишуть автори і він їх врахує при перевиданні, чи, скажімо, впише (як це вже робить тепер) у кінці сторінок “Помічені помилки”. У всякій енциклопедії є формальні критерії і є сутнісні. Скажу на завершення так: уні-

версальна енциклопедія завжди вважалася найвищим культурним продуктом кожної нації, доказом наукової репутабельності та зрілості суспільства і про це має пам’ятати кожна освічена людина.

Абеткова частина енциклопедії включає в себе статті кількох родів. По-перше, це статті про людей, які народилися на Черкащині (історичні діячі далекого і ближнього минулого, культурні діячі, літе-

Письменник Віктор Жадько

ратори, митці, науковці, господарники, інші визначні або вшановані в народній пам’яті особистості). По-друге, ті, хто, народившись деінде, жив на Черкащині або чинив на ній добрі чи й недобрі справи (і про них не слід забувати — в науку нащадкам і об’єктивності ради). По-третє, літератори, митці, науковці різних народів і культур, які зверталися до творчості Т. Шевченка і зробили свій внесок у Шевченкіану (до речі, про Кобзаря, його родину, оточення, шевченкознавців — зібрано чи найвагоміший матеріал із відомих видань такого плану). По-четверте, різні публікації, події, акції, пов’язані з іменем і спадщиною Шевченка, пам’ятники йому. По-п’яте, всі міста й села Черкащини, історію їх заснування й ці статті фотоілюстровані кількома світлинами; історичні події, пов’язані з областю. Після Похилевича та Тронькового видань про міста і села України, історію їх заснувань, універсальна енциклопедія “Черкащина”, яку упорядкував доктор філософських наук, професор і письменник В. О. Жадько не має аналогів. За нею — багатолітній, упорядкований десяти років копіткий та науковий пошук (це неймовірно складна робота серед сили-силенної фактів, імен, достоїнств краю відібрати головне, суттєве): в енциклопедії використано багатий архівний, науковий, художньо-документальний, історичний та публіцистичний матеріал культуркомпаративістського та культургерменевтичного характеру, який Віктор як упорядник використав і з літератури, на яку посилається після статті або в кінці видання.

Незаперечно, на моє переконання, така наукооб’ємна робота В. О. Жадька збагачує нашу культуру й історичну пам’ять, вона адресована не самим лише черкашанам, а всім, кому дороге ім’я Т. Г. Шевченка і наша українська земля, хто хоче знати історію свого села, міста, звичаї та обряди, про все, з чим і ким пов’язаний його край, тому і має бути гідно поцінована Державною премією України в галузі науки і техніки.

Петро АНТОНЕНКО

Як добре, коли не лише проголошують гарні гасла та ідеї, а й щоденно спокійно і наполегливо роблять конкретну справу.

Днями до редакції “Слова Просвіти” завітав молодий чоловік. Представився: Павло Дзікановський, координатор Громадської акції “Калинова гілка”. Приніс і показав чудові наклейки, які виготовили учасники акції і пропонують усім охочим. У цій акції згуртувалися люди, незалежно від того, до яких партій входять, люди різного соціального стану, але об’єднані любов’ю до рідної мови, вболіванням за неї. Звичайно ж, у числі перших серед них — просвітяни. Акція “Калинова гілка” відкрила свій сайт: kalynovahilka.org.ua. Тут цікава інформація про акцію, про те, де взяти наклейки (їх поширюють представники акції в областях). Уміщено звернення до всіх громадян, у якому

КАЛИНОВА ГІЛКА РІДНОЇ МОВИ

закликають постійно спілкуватися українською мовою. Ось його зміст: “Не секрет, що значна частина наших співвітчизників мусить щодня долати мовний бар’єр, вживаючи українську мову, особливо у великих містах. На роботі українськомовний працівник зазвичай переходить на російську мову, чуючи звернення до себе російською. Хоч насправді обидві сторони залюбки спілкувалися б українською. Ми пропонуємо перервати це ганебне коло й долучитися до громадянської акції “Калинова гілка”.

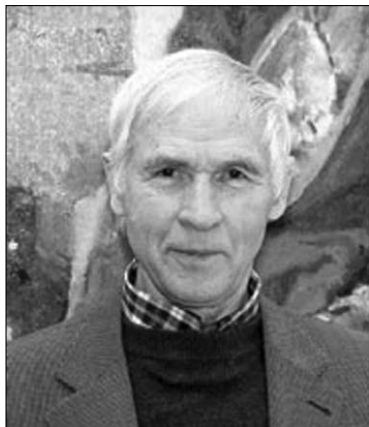
Що ж передбачає участь в акції? Її активісти пропонують безкоштовно спеціальні наклейки, на яких заклики спілкуватися українською мовою всім власникам фірм, магазинів, менеджерам і просто працівникам

різних установ, особливо тих, які обслуговують громадян. Ці наклейки, а також інші матеріали з логотипом акції пропонують розмістити в місцях громадського спілкування, біля робочих місць, у вітринах тощо. Наявність логотипу акції засвідчить, що на ваше звертання українською мовою до працівника цього офісу, магазину, установи вам теж дадуть відповідь українською.

Активісти акції підкреслюють, що вони абсолютно не проти інших мов і культур, але пропонують якомога більше й активніше спілкуватися рідною українською мовою. Учасником акції може стати будь-хто з вас, не лише впроваджуючи українську мову у своє-

му колективі, а й запропонувавши це зробити іншим. Беріть логотип акції, пропонуйте його там, де надто часто чуєте іноземні мови й замало нашу співучу, калинову. Долучайтеся до акції “Калинова гілка”!

Микола Стороженко

Юрій ІВАНЧЕНКО,
мистецтвознавець

Творче життя Тараса Шевченка — не лише потужний вияв таланту, корені якого сягають у глибини творчого генія українського народу. Це також формування його як митця шляхом напольгивого навчання в інших митців, шляхом опанування культурного досвіду багатьох європейських художніх шкіл і найкращих їх представників.

Він, увібравши в себе величезний пласт знань, був енциклопедично обізнаним у всіх галузях мистецтва, літератури, історії, філософії, сам справляв великий вплив на своє оточення. Як патріот своєї Батьківщини, він бачив у мистецтві не лише засіб “естетичного перетворення дійсності”, а й ставив перед собою широку програму, що мала охопити всі аспекти етнокультури... Його ідеями перейнялися Л. Жемчужников, М. Сажин, С. Васильківський, М. Самокиш, І. Репін та багато інших митців XIX і XX століття.

Одним із яскравих прикладів впливу Шевченка на творчу долю багатьох поколінь українських митців є творчість Миколи Стороженка (1928 р. н.) — народного художника України, лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка. Серед найвизначніших творів майстра — монументальні розписи в церкві Миколи Притиска у Києві на Подолі (1998—2000) й ілюстрації до “Кобзаря” Шевченка, уперше видані 2004 року видавництвом “Дніпро”. Того ж року вони експонувалися в Національному художньому музеї України і викликали величезний інтерес громадськості — такого велелюддя відвідувачів не було відтоді, як у музеї виставляли скарги Тутанхамона... Потім — виставки у багатьох країнах світу. І от на початку березня цю виставку побачили шанувальники таланту художника в залі Національної академії мистецтв України.

Робота над “Кобзарем” тривала не один рік. Він довго виношував концепцію видання, створив сотні ескізів, задля цього винайшов авторську техніку — так звану холодну енкаустику, секрет якої він нікому не розкривав, бо саме нею йому вдалося досягти унікального трактування геніальних поетичних творів Шевченка. Знавці стверджують, що Стороженко знайшов той сокровенний ключ до його поезії, який рідко кому вдавалося знайти від часу, коли ця Біблія українського народу побачила світ. Коли виникло невідступне бажання ілюструвати “Кобзар”, він, уже

КОВЧЕГ У ХРАМІ — ТО «КОБЗАР»

досить відомий художник, часто запитував себе, а чи збагне він його думи? Чи осягне їхню глибину? Чи зуміє підготувати свою душу?

Підготувати душу допомогло йому розписування церкви Миколи Притиска на Подолі, адже національна свідомість українців нерозривно пов’язана з релігією. Саме тому біблійні засади, Христові заповіді стали основою життєвих і творчих принципів Миколи Андрійовича. Поглиблене вивчення християнської культури, іконопису й стінопису відкрило йому шлях до пізнання “Кобзаря” саме як Біблії нашого народу. “Напевно, не випадково мені випало очолити майстерню сакрального мистецтва, як митцеві працювати в храмі... — якимсь розповідав він. — Адже упродовж вісімдесяти років мого життя при мені завжди була ікона Миколи Чудотворця. Мене благословили нею при народженні”.

Кількадесят Стороженкових полотен, представлених на виставці в Академії мистецтв, — це авторське намагання проникнути у світ “Кобзаря”, зрозуміти його незбагненну суть. Адже, як влучно висловився письменник В’ячеслав Медвідь, досі “ціла нація тримала його в душі, але жодне з його застережень не брала на глум...”. Марно переповідати зміст картин “Русалка”, “Перебендя”, “Великий льох”, “Заповіт”, “Мені однаково”, “Наймичка”, “Думи мої, думи” тощо. Скільки б не дивився на них — щоразу враження різні, щоразу важко вдатися до мистецтвознавчого аналізу. Та й хіба можна до кінця збагнути Шевченка? Можливо, секрети художньої творчості Стороженка і його розуміння поета допоможуть збагнути неопубліковані роздуми Миколи Андрійовича, які він назвав “Роздуми над “Кобзарем”, мною

ілюстрованим, і над “Сочинениями протоієрея Чернавина”.

Перше знайомство малого Миколи з “Кобзарем” відбулося в батьківській хаті, коли йому не було й шести років. Тоді його вразила ілюстрація І. Іжакевича до вірша “Мені тринадцятий минало”. А ще запам’ятався образ Шевченка з кобзою — копія самодіяльного сільського художника з картини К. Трутовського на покуті під крелевськими рушниками, а над нею ікони “Марія Троєручиця” та “Ісус Христос”. Односельці просили його батька Андрія, великого Тарасового шанувальника, щоб Миколка їм малював “Кобзаря”. Мали таку потребу. І він малював.

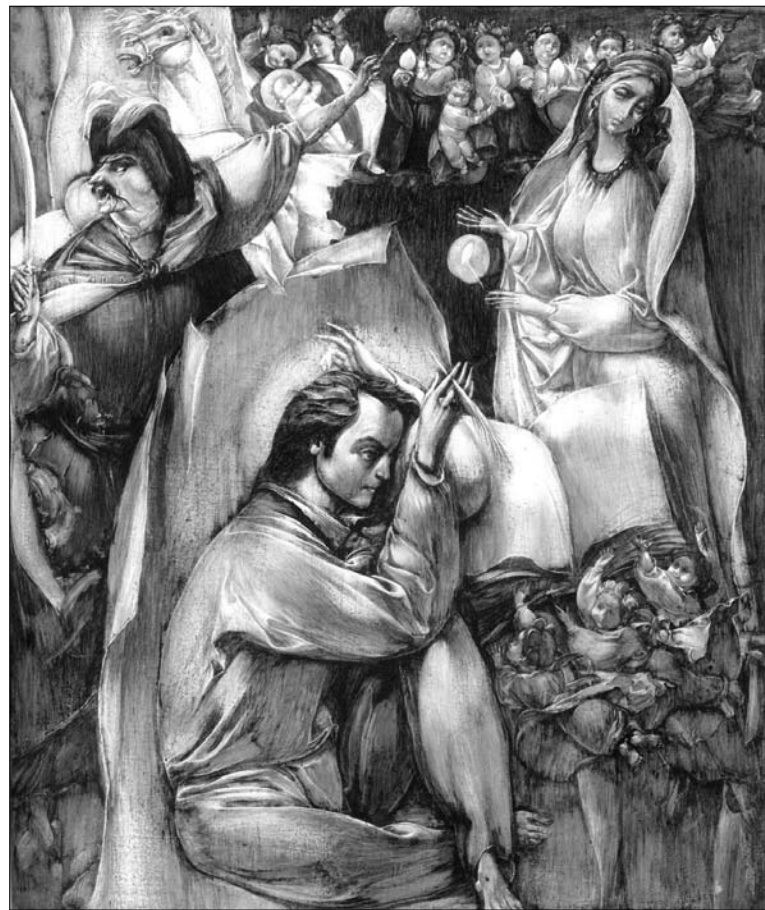
Коли постало питання про ілюстрування “Кобзаря”, він себе перепитував: чи потребує “Кобзар” ілюстрування, чи розуміє він Думи його? Ілюстрація — це рамка обмеженої можливості. Тому слід шукати форму та ще й умилювати душу. Вона мусить відкритися щитом очищення від намулу. Книга книг “Кобзар” має увійти в чисту душу.

Шевченко — це Величний храм Краси у слові й Думи глибини.

За всіх часів дикі орди й знавіснілі зайди руйнували наші муровані храми, а храми духу загиджували. На інше вони просто не здатні.

Про це нагадала книжка проти Шевченка попа-чорноризника протоієрея Іоана Чернавина, видана ним в еміграції ще 1941 року й нещодавно перевидана в Москві. Якої гіді там тільки нема: і “безбожник”, і “шовініст”, і “мазепінець”, і “человеконенавистник” і т. д. Куди там доморощений лисій рептилії з київських промосковських газеток!

Чому український Кобзар залишається об’єктом саддукей-

“Думи мої, думи мої...”

сько-фарисейського випадку навіть через 150 років після своєї смерті?

Задум зрозумілий — принизити у свідомості нинішніх і майбутніх поколінь України провідника народних Дум, зняти з нього вінець совісті нації, національного генія. Звідси — асенізаційні потоки патологічної ненависті, чорної брехні. Обурення від того, що Шевченкове ім’я оточено “містическим почитанням” від Карпат до Аляски... “везде, где собиралось три-четыре украинца”.

Протоієрей у своїх “Сочинениях” притягує за вуха теорію Штрауса, що нібито мала вплив на світогляд Шевченка, надаючи його вірі скептицизму й раціоналізму. Хіба ненависник скаже: “Человек в нужде и беде какой бы ни был нации, какую бы религию не исповедывал, делается нам самым близким братом”? Це слова не московського попа Чернавина. Це — “безбожник” Шевченко.

Україна завжди була принадою для заздрисників різної масті. Напевно, тому земля українська народила Мамая — народного героя, месника й захисника від посягань кайна-гвалтівника. Іван Гонта — Мамай, що кобзу віддав, шаблю освятив і був розп’ятий. Силою слова Шевченко воскресив героя і передав його у вічність. “Гайдамаки” — грандіозна, космологічна містерія-відлуння земних драматичних подій, де невідворотність — знак на мапі географії, заведений поетом до системи зодіакальних циклів. Така сила поетична — дужча за реальність. Бо не реальність визначає силу поезії, а душа поета відлунює на реальні дії й кодує тимчасовість у вічне.

Усі великі поети — Пророки. Зранені в болях і плачах над Долею землі людей: “Поможи мо-

литву діяти до краю” (Т. Шевченко). Жорстока була й плава Гонта з Залізником. І вознеслися маккавеями в муках правдою сповіті...

Поет — не учасник подій, не колівець. Поет над битвою вище і суд трагедії не чинить. Він по-гомерівському (хоч Гомер і сліпий) усе бачить із прийняттям болю й плачу у вимірах Буття — і в книгу сповіді заносить. І знак, помітку нам, онукам-правнукам, на докір залишає. І небу дає знати:

*А всім нам вкупі на землі
Єдинодуміє подай
І братолобіє пошли.*

На жаль, не було його ні в Тургеневі з Полонським, ні в Бєлінському з Дубельтом і Кукольніком укупі...

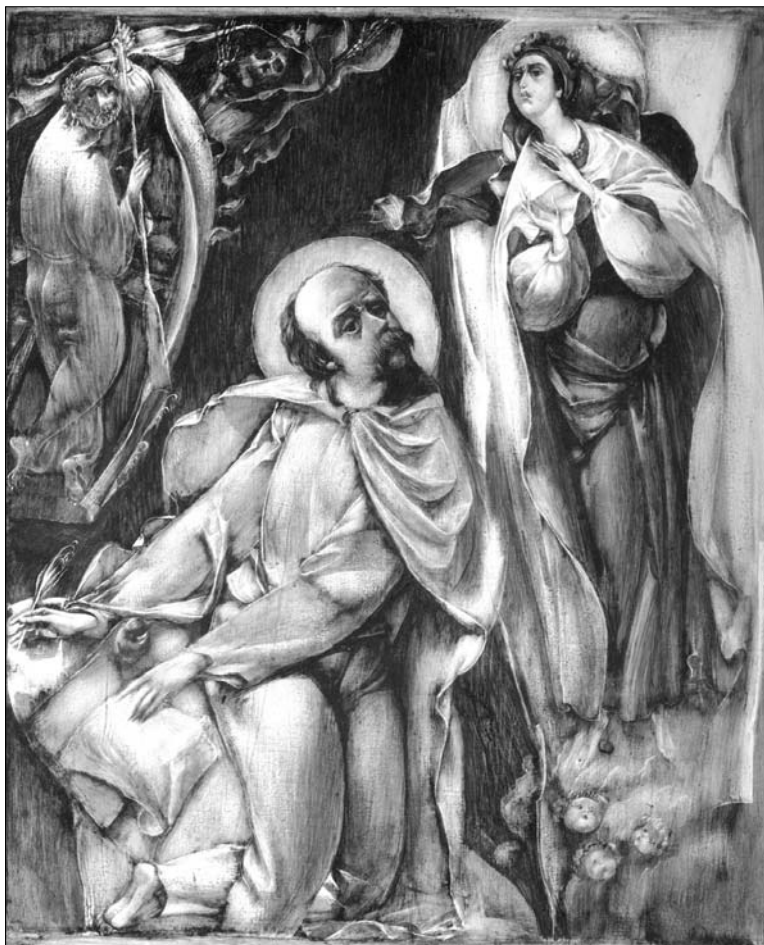
Шевченко стоїть, можливо, на Канівській кручі, живий, ніхто його не бачить і ніхто не знає Того, з Ким Він говорить, де бере Дух... Мойсей усі десять заповідей одержав на горі Синай, відкривши зір свій вищому — Йому. І дав народу, що стояв біля підніжжя.

Вибудований Шевченком Храм Духу в Слові — це не світ-земля на трьох китах для геро-страта, а Величний Храм із притворами: Краси й Світла, Мудрості й Добра. Ковчег у Храмі — то “Кобзар”. Не зітерти з пам’яті народу. Хіба що пам’ять одібрати.

І вони, геро-страти, саддукеї й “нові євангелісти”, силкуються чинити це впродовж століть. Отож вигадували: “кріпак”, “бунтар”, “революціонер”, “демократ”, “народник”. І далі — за московським попом Чернавним. І за доморощеною бузиною.

*Ім різь в очах від того,
що в стінах Храму — світло.
Він — Світло.*

Його Світло, яке явив нам на полотнах талановитий пензель Миколи Стороженка.

“Чи не покинуть нам, небого...”

БЕЗМЕЖНИЙ ТАЛАНТ ГРИГОРІЯ ГАРКУШІ

— Пригадую свої юнацькі роки і мені здається, що це було тільки вчора, — ділиться думками про минуле Григорій Гаркуша.

Роздивляючись його світлини, звертаю увагу на ту, де молодий юнак гордовито стоїть із баяном...

— Бачите, яким я був у 20 років, — із посмішкою пояснює Григорій Якимович. — Це під час навчання у Дніпропетровському музичному училищі по класу баяна.

— *А чому не вокалу?*

— Співати я завжди любив, але ніколи не сприймав це серйозно. Тому і навчався в музичній школі як “інструменталіст”. Але любив пісню, яку виконував для душі під власний акомпанемент на баяні. Одного разу мене почули хорові диригенти й порадили брати уроки вокалу. Саме завдяки їм я усвідомив усю глибину своїх вокальних здібностей. Хоча на той час — це не стало моєю найважливішою справою, оскільки диплом я отримав як баяніст-соліст та артист оркестру народних інструментів. Остаточою визначитися зі своїм мистецьким майбутнім мені допоміг відомий співак, соліст Великого театру в Москві Олексій Іванов, який приїздив із сольним концертом до Дніпропетровська. Прослухавши мене, він порадив складати вступні іспити саме на вокальний факультет Московської консерваторії, і не помилився. Незабаром я став першим юнаком із Дніпропетровщини, якому судилося вступити до славного вищого навчального закладу Білокам’яної. Хоча без пригод тоді не обійшлося.

— *Яких саме?*

— Я запізнився на вступні іспити, оскільки переплутав їхні дати. Звертаюся до секретаря вокального факультету за допомогою, а вона мені каже, що вже всі професори роз’їхалися відпочивати. Я прошу, щоб мене хоч хтось послухав, аби визначитися, приїжджати мені на наступний рік чи ні... А тут ніби провидіння — на зустріч іде декан вокального факультету, помітивши мене, він запитав: “Ти звідки?”. Я йому у відповідь — з України. Тоді він, довго не роздумуючи, зробив для мене окреме прослуховування. Адже українських співаків у Москві цінували.

— *І якими були результати прослуховування?*

— Успішними для мене, бо того дня я був у дуже гарній формі, голос лився, як ніколи. Пам’ятаю, як ректор Олександр Свешніков попросив мене виконати арію з опери О. Бородіна “Князь Ігор”. Вона і стала “пропуском” до студентських лав Московської консерваторії. Ті роки навчання виявилися найцікавішими у житті. Як зараз пам’ятаю свій дебют на сцені Оперної студії консерваторії, де мені, студенту II курсу, випала нагода виконати до-

Народний артист України Григорій Гаркуша — особистість знакова в академічному музичному мистецтві. Його потужний та глибокий баритон ось уже протягом 45 років зачаровує українців, а невичерпна творча енергія та нестримна жага до співу надихають митця на нові мистецькі звершення. Чого тільки варті концертні виступи цього яскравого вокаліста, які збирають повні зали слухачів не лише в Україні та країнах пострадянського простору, а й у США, Канаді, Фінляндії, Норвегії, Югославії, Болгарії, Чехії, Словаччині, Польщі, у В’єтнамі й Іраку. А сьогодні Григорій Якимович готується до свого ювілейного концерту. І якось навіть не віриться, що йому у квітні цього року виповниться вже 70.

Фото В. Ларіна

волі складну партію Євгенія Онегіна з однойменної опери великого російського композитора П. І. Чайковського. Після спектаклю до мене підійшов сам Сергій Якович Лемешев — соліст Великого театру, відомий ліричний тенор, неперевершений виконавець партії Ленського, що тоді також обіймав посаду художнього керівника Оперної студії при Московській консерваторії, та, міцно стиснувши мою руку, широко привітав і побажав подальших творчих успіхів. Для мене, молодого співака, це був справді прекрасний знак.

Зазначу, що лише кілька осіб з усього вищого навчального закладу (серед них був і я) отримували впродовж п’яти курсів підвищену стипендію за гарну вокальну природу й успіхи в навчанні, яку наш тодішній ректор випросив в уряду. А на IV курсі консерваторії мені вдалося поряд із такими метрами, як Микола Огреніч, Булат Менделєєв, Олена Образцова та Тамара Синявська, пройти Всесоюзний відбір на участь у найпрестижнішому IV Між-

народному конкурсі ім. П. І. Чайковського.

— *Але навіть після цих успіхів Ви не розлучилися з рідною Україною...*

— По закінченню Московської консерваторії я приїхав до Києва, де пройшов прослуховування до Київської державної філармонії, що пізніше отримала статус Національної. Понад 40 років я віддав філармонійній сцені. За цей період часу мені довелося об’їздити з концертними програмами чи не всю Україну.

— *Я знаю, що якось під час виступу від потужної сили Вашого голосу розбилися люстри в залі. Цей випадок навіть занесли до “Антології сучасної української естради”, зазначивши, що зараз на нашій естраді, за голосовими даними, і близько немає Григоріїв Гаркуш...*

— Так, це було, здається, на Сумщині в переповненому залі музичної школи, де я співав романс М. Лисенка “Безмежне поле” на вірші І. Франка. Емоції та почуття переповнювали мене, а голос так легко й прекрасно лився, що я на вершині свого піднесеного стану з неперевершеною міццю узяв під час кульмінаційного моменту верхню ноту “соль”... За якусь мить почув страшений тряский скля, — то впав зі стелі й розколовся на маленькі шматочки плафон. На щастя, він висів у проході, де не було слухачів, тому ніхто з присутніх не постраждав!

— *Ви — один із небагатьох співаків, у програмі концертів якого чільне місце займають пісні Другої світової війни. Звідки таке бажання співати для ветеранів?*

— Мій батько пройшов усю війну кулеметником і ті фронтові пісні, які він, маючи прекрасний баритон, співав нам удома, на завжди залишилися у моїй пам’яті. Тому я вважаю своїм обов’язком щороку під час великого свята Дня Перемоги за власною іні-

ціативою організовувати на честь ветеранів урочисті сольні концерти не лише у філармонії, а й в інших залах столиці. Адже ці люди — справжні герої! Вони заслуговують уваги й пошани не лише раз на рік. Мені завжди приємно вітати наших визволителів у цей святковий день, даруючи їм музику, з якою оживають незабутні хвилини їхньої молодості. Крім того, мені вдалося записати та видати компакт-диск, присвячений 65-річчю Великої Перемоги, до якого увійшли найвідоміші пісні на військову тематику.

— *Але це не перші й не останні записи вокальних творів у Вашому виконанні...*

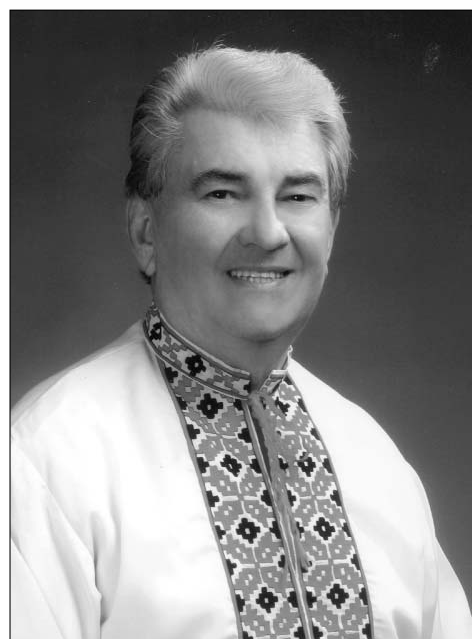
— Ще у 90-х роках у Москві вийшли платівки із записаними мною українськими піснями, а також російськими романсами. Тоді 3 тисячі примірників розійшлися миттєво. Вже на початку 2000-х я у Києві записав компакт-диск “Моя Україно”, до якого увійшли шедеври композиторів-піснярів І. Поклада, О. Білаша, І. Шамо та інших. Пам’ятаю, якось мені подзвонили з Адміністрації Президента і попросили 50 дисків для Леоніда Кучми. Збираючись з офіційним візитом до Ізраїлю, він захотів порадувати українську діаспору рідними українськими піснями у моєму виконанні. Кажуть, йому це вдалося...

— *Як Ви охарактеризуєте нинішню політику держави щодо розвитку національного мистецтва?*

— Мені б дуже хотілося, щоб влада більше приділяла уваги саме академічному музичному мистецтву, бо сьогодні має можливість співати і грати лише той, у кого є величезні гроші, за які може знімати недешеві концертні зали та майданчики, купувати дорогий ефірний час на радіо і телебаченні та гучно себе рекламувати. Чомусь не відчувається значущої підтримки з боку Міністерства культури в організації концертів та інших мистецьких заходів на державному рівні, популяризації класичної музики на радіо та телебаченні. Тому сьогодні я вимушений самотійно шукати гроші на те, щоб записати та видати незабутні пісні Платона Майбороди, Олександра Білаша та Ігоря Шамо. Звертався за допомогою до відомих політиків та бізнесменів, але ніхто з них навіть пальцем не поворухнувся. А тут ще наближається ювілейний вечір, який самому треба організувати, оплативши все з власної кишені. Але це не зупиняє мене, навіть навпаки, надає більше сил та ентузіазму для того, щоб, долаючи перешкоди, продовжувати творити для людей.

— *Будемо сподіватися, що Ваш безмежний талант і голос ще довго радуватиме поціновувачів мистецтва!*

Спілкувалася
кандидат мистецтвознавства
Олександра ТИМОЩУК

Вадим КРИЩЕНКО

ПЕРШОКВІТНЕВИЙ З усмішкою

Хай журба піде кудись,
Щоб душа розквітла...
Обманув усіх — родивсь
В день на перше квітня.

Хочте — вірте, хочте — ні,
Хочте — з’їжте сала.
Перше квітня — то мені
Мама дарувала.

Овена срібляста нить
Світиться у небі...
Як збрешу — мені простіть:
Я ж — першоквітневий.

Кого я любив — у житті загубив...
І вріс у терпіння та звичку.
Затихнула пісня — лишився мотив
І спомин, як запах сунічний.

Кого я любив — за туман відійшло,
І вже не змогло повториться.
І те невимовне, небесне тепло
Закрили байдужості лиця.

Кого я любив... Пригадалось ім’я,
Та вголос не хочу казати.
І все-таки, все-таки втішений я:
Вписалась любов в мої дати.

Колись я любив... Це дарунок століть,
Не треба ховатись у нішу.
Я знов повторю вам: любіть, любіть
І знайте — це найголовніше.

ДОЩИНКИ НА ВІКНА

Швидше вибираймося із ями

Історія життя — суцільні драми...
Та не звертаймо все на лютий час,
А швидше вибираймося із ями,
Допоки недруг не присипав нас.

Найбільше горе

Життя гіркі слова говорить
Про кривду, хитрість, низку зрад...
Але найбільше наше горе —
Коли іде на брата брат.

Майстер

Людське уміння — дзвін монет
Та ще з епітетом квітчастим...
Найбільш привабливе мене,
Коли говорять — “майстер”.

Євген БУКЕТ

“...Кобзарі грали,
В струни дотинали
Та Богдана із Богом
Піснями хваляли!”

Так колись співали, згадуючи славетного козацького полковника Івана Богуна. Його роль у визвольній війні українського народу під проводом Богдана Хмельницького була визначальною в багатьох походах і битвах. Саме тому ім'я Івана Богуна овіяне невмирущою славою. Іменем полковника сьогодні названо Київський військовий лицей і один із найвідоміших куренів НСОУ “Пласт”, а в минулі сторіччя про нього складено безліч легенд, пісень, народних дум. Олена Теліга 1937 року написала про цю легендарну особистість так: “Богун був тим героєм, якого неспокійний дух живе і досі пекучим вогнем вривається в душу молоді”.

Іванові Богуну та 360-й річниці його перемоги в битві під Вінницею 25 березня 1651 року було присвячено перший цього-річний “круглий стіл” “Шляхами козацької слави”, які вже кілька років поспіль традиційно проводить Всеукраїнське товариство “Просвіта” ім. Тараса Шевченка спільно з Міжнародною асоціацією “Козацтво” в музеї Гетьман-

«БУТИ ТАКИМ, ЯК ВІН!»

ства. Учасники “круглого столу”, а серед них були доктори наук, літератори, освітяни звернули особливу увагу на необхідність виховання підростаючого покоління на прикладах героїчних особистостей козацької доби.

Цікаво, що останнім часом люди, зневірившись у політичних лідерах, усе частіше звертають увагу на козацькі організації. На їхнє переконання саме перебуваючи в середовищі сучасних козаків, вони стають ближче до народних традицій, своїх пращурів. Відзначається повернення до козацьких звичаїв у багатьох регіонах України серед представників різних вікових груп.

22 грудня минулого року було відроджено раду старійшин українського козацтва, що призупинила свою діяльність 1995 року. До ради увійшли представники понад 40 козацьких товариств, було обрано наказне керівництво, яке має донести цю інформацію до всіх організацій і підготувати проведення в травні цього року Великої козацької ради старійшин. Але подібних намагань об'єднати козаків зверху донизу в новітній історії України було вже чимало.

Результат у них усіх один — козаки продовжують ділитися...

Проте за нинішніх умов об'єднавчі зусилля козацтва як ніколи актуальні. Цього року приклад реального об'єднання вперше почали демонструвати козаки на місцях по всій Україні. Мені довелося нещодавно побувати на одному із таких зібрань у Макарові Київської області, де члени п'яти козацьких організацій, які з перемінним успіхом діють у різних селах району домовилися об'єднати свої зусилля і створили Макарівський козацький полк. Таке єднання за територіальним принципом, як у давні часи, переконаний, згуртує сучасне українське козацтво значно краще, ніж усі ради самопроголошених Гетьманів разом узяті.

І як тут не згадати знову про полковника Івана Богуна? Адже він не лише ніколи не корився найзапеклішим ворогам, а й не догоджав Гетьманові. Богун вважав, що перемагати можна лише тоді, коли опираєшся на підтримку власного народу. “Бути таким, як він!” Про це мріяли, мріють і, переконаний, мріятимуть нащадки козаків ще не одну сотню літ.

ПРОРОСТАЮТЬ «ЗЕРНЯТКА ДОБРОТИ»

Надія КИР'ЯН

Фото автора

Просвітяни Київщини провели традиційний дитячий поетичний конкурс “Зерна доброти”. Голова журі конкурсу — директор ВЦ “Просвіта” Василь Клічак, організатор — поетеса, член НСПУ, активна просвітянка Тетяна Петровська.

Привітав школярів відповідальний секретар ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка Микола Нестерчук: “Ми хочемо побудувати Україну такою, щоб була щаслива кожна дитина, кожна мати. Конкурс “Зерна доброти” дуже важливий, бо без доброти щасливого суспільства не буває”.

Голова Київського облоб'єднання “Просвіти” Василь Клічак детально проаналізував дитячі твори і зауважив: “Творчим дітям не завжди легко в житті, адже вони по-своєму сприймають світ, через те їх не завжди розуміють і підтримують”.

Нині місцем проведення заходу стала Петропавлівсько-Борщагів-

ська ЗОШ під Києвом (директор Микола Татуревич). Діти цієї школи з року в рік беруть найактивнішу участь у конкурсі. Це й не дивно. Адже школа постійно виборює першість серед сільських шкіл району, має прекрасну матеріальну базу, бо сільська рада (сільський голова Олексій Кодебський) піклується про майбутнє села, фінансує багато шкільних програм. Працю вчителів тут шанують, заохочують, отже, педагоги мають стимул до роботи. У школі нині функціонує близько 30 найрізноманітніших гуртків, із них 10 спортивних секцій.

Усі учасники підсумкового етапу конкурсу отримали призи: книжки та диски з українськими казками, музикою від ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка, Києво-Святошинської райдержадміністрації, іграшки від Київської обласної організації МО “Жіноча громада”, а також дитячий ігровий часопис для саморозвитку дітей “Я сам(а)”, де надруковано їхні вірші.

БАЧИТИ СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ

Надія КИР'ЯН

Фото автора

23—26 березня Національний науково-дослідний інститут українознавства провів Міжнародний конкурс з українознавства, в якому взяли участь учні 8—11 класів з усіх областей України та представники українських шкіл зарубіжжя.

На урочистому відкритті директор ННДІУ академік Петро Кононенко повідомив, що минулого року на такий конкурс було надіслано 353 реферати, а цього року — 594, зокрема з Донеччини — 49 робіт, на мовну тематику — понад 70. Це радує, особливо зважаючи на те, що нинішня влада розвитку українознавства не сприяє. Є реферати на рівні наукових робіт, автори виявляють професіоналізм, уміють бачити сучасні проблеми й робити висновки, прогнозувати майбутнє. Цей конкурс — особливий, бо це наука про Україну й світове українство, вона має стати філософією й політикою нашої держави, — вважає Петро Петрович. Крім України, майже в ста країнах світу мешкає близько 30 млн українців.

“Нашу історію свідомо деформували, підганяли під чужі інтереси, — звернувся до молодих науковців Петро Кононенко. — І сьогодні нам пропонують увійти в якийсь міфічний “Руський мір”. Ми запитуємо: “Якщо це об'єднання слов'ян, то чому без поляків, болгар, чехів?” Насправді це нове імперське об'єднання.

Заступник директора з наукової роботи ННДІУ Тарас Кононенко поділився своїми відкриттями, що стосуються суті наукових досліджень: “Чи не криється за вашими розробками дещо більше, ніж учнівські спроби дослідити фрагменти життя українського народу? Згадаймо сакральні слова Тараса Шевченка, які містяться в його “Заповіті”.

У наукових роботах ми відновлюємо в нашій пам'яті сакральні зв'язки, які нас поєднують, тобто всі — від першокласника до сивочубого академіка в дослідженнях роблять одне й те саме: згадуючи чиєсь ім'я, ми вводимо у вічність цю постать. Нагорода для кожного вже в тому, що цим підносимося до вічності. Це більше, ніж та нагоро-

да, яку можна прикріпити до піджака, але не до душі. Ми виконуємо й настанову “пом'янути незлим тихим словом”. Історичне дослідження не може бути злим, бо ми здійснюємо акт добра. Відновлюємо, відтворюємо серед живих те або тих, про кого згадуємо.

Наукова робота також не повинна підмінюватися галасливою риторикою, вона має бути, як тиха вода, що греблю рве. Слідуймо цим народним настановам, які сформулював Тарас Шевченко”.

Молоді дослідники отримали багато нагород: дипломи, сертифікати, книжки; від Міністерства у справах сім'ї, молоді та спорту — путівки до Міжнародного дитячого центру “Артек” та Українського дитячого центру “Молода гвардія”, від Інституту дерматокосметології лікаря Ольги Богомолець — книжки Ліни Костенко з дисками пісень, які створила Ольга Богомолець на слова поетеси тощо.

Перші місця в різних номінаціях (наукові роботи та Інтернет-олімпіада з українознавства) вибороли: Роман Дибач (Сарненський НВК “Школа-колегіум”), Марія Тишук і Анна Супрунова (Сарненський економічно-правовий лицей “Лідер”) з Рівненщини, Ірина Кулініч (Бодак-внянська ЗОШ), Юлія Трушева (Лубенська ЗОШ № 1), Вікторія Новак (Лубенська СШ № 6) з Полтавщини, Антоніна Ханецька (Нерушайська ЗОШ Одеської області), Михайло Дубняк (Київська ЗОШ № 170), Роман Костюк (Ірпінська спеціалізована ЗОШ з поглибленим вивченням економіки та права) з Київщини, Ярослав Ведмідь (Корсунь-Шевченківська гімназія) з Черкащини, Тетяна Кислуха (Городнянська районна гімназія) з Чернігівщини, Віталіна Вітченко (Ганнівсько-Тернівська ЗОШ) з Сумщини.

Проректор Київського національного університету Володимир Бугров, якому передали список усіх переможців, пообіцяв, що при вступі до цього ВНЗ їхні досягнення братимуть до уваги.

ЯЙЦЕ — В КНИЗІ РЕКОРДІВ!

Уляна ВОЛІКОВСЬКА

Тетяна Протчева потрапила у Книгу рекордів України. Її витвір — вишите гусяче яйце. Майстриня на шкаралупі відобразила традиційний український орнамент оберіг “безконечник” у червоно-синіх кольорах, характерних для центрального регіону. На копітку роботу пішло 15 метрів бавовняних ниток муліне і 30 годин праці. За словами вишивальниці, це тільки початок! “Нещодавно я почула, що є майстер, який вишиває на камені, хочу познайомитися із цим дизайнером для можливої спільної роботи. Я буду і надалі дивувати!”, — розповіла пані Тетяна.

І справді, оригінальні роботи Тетяни Протчевої викликають неабияке зацікавлення і подив в Україні і за кордоном, зокрема в Америці, Шотландії, Ізраїлі, Японії, Китаї. Так, минулого року під керівництвом майстрині на виставці ЕКСПО у Шанхаї (Китай) була вишита “Карта світу”. “Через таке спілкування більше сприймають Україну. Коли на “Карті світу” учасники робили кілька символічних стібків, я бачила такі щасливі обличчя...”, — згадує майстриня.

У своїх виробах вона використовує переважно традиційну вишивку центрального регіону червоно-чорних кольорів, а її улюблена техніка вишивання — хрестик. Тетяна Протчева зберігає концепцію, використовуючи давні композиції, матеріали, але інтерпретує все по-своєму, створюючи авторські візитівки творчості: вишиті метелики, крават-

ки із трипільськими орнаментами, чоловічі хустинки для фраків... “Мій син уперше одягнув вишиту краватку з поваги до мене. Пам'ятаю, прийшов з лицею і бачу — очі горять, а він каже: “Мамо, це просто супер! У тебе замовлення...”

Вражають ікони пані Тетяни, що випромінюють дивовижне сяйво завдяки унікальній ниточці, яку вишивальниця використовує для німба: “Коли я була в Японії, то натрапила на майстриню, яка подарувала мені клубок люрексогового шовку. Ця ниточка світиться вночі. Після подорожі до Ізраїлю, де відвідала святі місця, я відчула, що можу працювати над іконами. Отримала благословення на вишивку ікон”.

Пані Тетяна мріє створити в Україні державного рівня музей вишивки...

Фото Олеся Дмитренка

ЩО «ОБНУЛИЛОСЯ» ДЛЯ КУЧМИ?

Закінчення.
Початок на стор. 1

Були й інші перепони до безапеляційного узаконення плівок. Так, закон вимагає, щоб було встановлено джерело інформації, в даному разі — чим і як робили записи? Поки що тут повної ясності нема. Тим паче, Мельниченко оприлюднює все нові записи. Наприклад, зроблені недесь, а на дачі Кучми, під час відзначення його дня народження у колі обраних. Дивовижні можливості майора!

І дуже важлива обставина — достовірність записів. Що означає заява прокуратури, що нарешті, після чергової експертизи, плівки визнано достовірними. Але виникає ключове запитання: **чи всі до єдиного записи?**

Про плівки так багато говорять, бо, схоже, саме вони стали головним козирем полі-

тично-бізнесово-кримінальних ігрищ довкола справи Гонгадзе, а не справи Пукача, вже засуджених убивць Гонгадзе, таємниці смерті Кравченка... Схоже, що ще почуємо нові звинувачення.

Правда, один із відомих депутатів і глашатаїв режиму — В. Колісниченко днями заявив у телешоу, що нинішня влада не має жодного стосунку до тих давніх злочинів, а навпаки — честь їй і хвала, що їх розслідує. Але чи не зарано говорити, хто і який стосунок має до низки резонансних злочинів за останні 10—15 років? А особливо щодо гальмування їх розслідування. Та й до деяких давніх злочинів таки ж прив'язують і очільників нинішньої влади, нехай вони й займали тоді менші посади. Депутат парламенту Гримчак направив звернення до Генпрокуратури з пропозицією порушити

кримінальні справи проти Януковича, Азарова, які “засвітилися” на плівках в багатьох цікавих моментах. Це, зокрема, корупція у банківській сфері, переслідування преси, політичні розправи і тиск на суди. Цікаво, як бути з цими фрагментами плівок Мельниченка? Чи саме це буде названо недостовірним?

Отже, як не варто похапцем сіяти звинувачення за плівками, так само не можна застосовувати вибіркоче “плівкове правосуддя”. Як і щодо інших гучних діянь, що фігурують на плівках і поза ними. Серед них — мільярдні оборудки під час “приватизації”, коли Фондом держмайна керував Чечетов, афери на залізниці за часів Кирпи, десятки мільярдів, пущених на “реструктуризацію” банків, гігантські земельні афери в столиці й довкола неї та й по всіх усядах.

Правосуддя для всіх однакове. Правда, це стосується нормальних демократичних суспільств. У “обнулених” — порядки інші. А ми лише спробували не так давно вирватися з “обнуленого” життя. Поки що не вийшло. Але триває боротьба за суспільство, де кожен буде не нулем, а людиною.

НОВИЙ ГЛАВА УГКЦ ВВЕДЕНИЙ НА ПРЕСТОЛ

Виборчий Синод Єпископів Української Греко-Католицької Церкви, зібраний у Львові-Брюховичах 21—24 березня, обрав Верховним Архієпископом УГКЦ Преосвященного Владику Святослава (Шевчука). Папа Римський Бенедикт XVI підтвердив і поблагословив вибір згідно з рішенням Виборчого Синоду.

Введення Блаженнішого Святослава на престол Верховного Архієпископа Києво-Галицького відбулося у Києві в неділю, 27 березня, під час Архієрейської Літургії у Патріаршому соборі Воскресіння Христового.

Біографія Преосвященного Владики Святослава (Шевчука)

Владика Святослав (Шевчук), Апостольський адміністратор єпархії Покрови Пресвятої Богородиці в Буенос-Айресі, народився 5 травня 1970 року у м. Стрий Львівської обл. У 1991—1992 роках навчався у Центрі філософсько-богословських студій “Дон Боско” у Буенос-Айресі, а в 1992—1994 роках — у Львівській духовній семінарії. Дияконські свячення отримав 21 травня 1994 року, священичі — 26 червня 1994 року.

У 1994—1999 рр. навчався у Папському університеті святого Томи Аквінського (Рим, Італія), де здобув докторат із відзнакою *Summa cum laude* в галузі богословської антропології та основ морального богослов'я візантійської богословської традиції.

У 1999—2000 рр. — префект Львівської духовної семінарії Святого Духа.

У 2000—2007 рр. — віце-ректор Львівської духовної семінарії Святого Духа.

З 2001 року — віце-декан богословського факультету Львівської богословської академії (відтак Українського католицького університету).

У 2002—2005 рр. — голова секретаріату та особистий секретар Блаженнішого Любомира, адміністратор Патріаршої курії у Львові.

З червня 2007 року — ректор Львівської духовної семінарії Святого Духа.

14 січня 2009 року Святіший Отець Бенедикт XVI поблагословив рішення Синоду Єпископів Української Греко-Католицької Церкви про призначення отця доктора Святослава Шевчука Єпископом-помічником єпархії Покрови Пресвятої Богородиці в Буенос-Айресі. Новому єпископу надано титулярний престол Кастра-ді-Гальбії.

10 квітня 2010 року призначений Апостольським адміністратором єпархії Покрови Пресвятої Богородиці.

Владика Святослав (Шевчук) вільно володіє англійською, італійською, іспанською, польською та російською мовами.

За матеріалами офіційного сайту УГКЦ підготував
Євген БУКЕТ

«КУЧМАГЕЙТ»: ТОРЖЕСТВО ЧИ МАНІВЦІ ПРАВОСУДДЯ?

Запитання до представника потерпілої Мирослави Гонгадзе — адвоката Валентини ТЕЛИЧЕНКО.

— **За якою статтею порушено кримінальну справу проти Леоніда Кучми? Генпрокуратура повідомила, що за статтею 166 пункт 3 Кримінального кодексу 1960 року, який діяв на момент злочину — вбивства Георгія Гонгадзе. Яка назва статті, за якою порушена справа, який злочин вона кваліфікує, яке передбачає покарання?**

— Кримінальну справу порушено за частиною 3 статті 166 КК України (1960 р.) — перевищення влади та посадових повноважень, яке спричинило тяжкі наслідки. Покарання в межах 5—12 років позбавлення волі.

— **Заступник Генпрокурора Р. Кузьмін заявив, що Кучма підозрюється “у перевищенні влади, дачі незаконного розпорядження посадовим особам МВС, яке привело до вбивства журналіста”. Якщо таке “розпорядження” привело до вбивства, чому не пред’являють звинувачення в участі в організації вбивства? Тільки тому, що Кучма начебто не давав прямої вказівки вбити журналіста, а велів лише викрасти і “налякати” його?**

— Саме так. Як я розумію, за версією слідства Л. Кучма давав вказівку лише затримати Г. Гонгадзе, вивезти в ліс і побити. Саме так вчинили з іншим журналістом — Олексієм Подольським. У так званих записках Мельниченка можна почути і розпорядження Кучми вчинити “виховні заходи” щодо О. Подольського, і звіт тодішнього міністра внутрішніх справ Ю. Кравченка про виконану роботу. Веселилися тоді на Банковій, обговорюючи “заходи” щодо О. Подольського.

За версією слідства саме Ю. Кравченко вирішив, що Георгія Гонгадзе слід убити, та наказав О. Пукачу вбити журналіста. Якщо виходить з такої версії, то кваліфікацію дій Л. Кучми зроблено правильно, але запитання виникають до самої версії. Наполегливе небажання ГПУ порушувати кримінальну справу щодо Ю. Кравченка навіть попри наполягання його вдови, породжують ще більше недовіри до роботи слідчої групи.

— **Якщо Кучмі інкримінують лише перевищення влади, то що означає норма закону про те, що термін давності за такий злочин становить 10 років? А отже, він минув торік у вересні. Чи закінчення терміну давності означає, що не проводиться слідство, не відбувається суд і не виноситься звинувачувальний вирок?**

— Термін давності в нашому випадку значить лише одне — суд може звільнити Л. Кучму від покарання з огляду на термін давності. І це буде неабілітуюча підстава звільнення. Але є ще також ознаки злочинних дій Л. Куч-

ми, спрямовані на перешкоджання розслідуванню. Європейський суд у справі Гонгадзе проти України зробив однозначний висновок: “Суд вважає, що факти цієї справи демонструють, що під час розслідування до грудня 2004 року органи державної влади були здебільшого зайняті доведенням того, що державні посадові особи вищого рівня не брали участі у цій справі, а не у встановленні істини щодо обставин зникнення та смерті чоловіка заявниці” і далі: “...більш ніж чотири роки не було проведено ефективного розслідування...”. На перешкоджання слідству термін давності ще не збіг.

— **Якщо Кучма буде притягнутий до відповідальності за організацію замовного вбивства чи участь у такому вбивстві, чи поширюється на такі злочини термін давності?**

— Так. Є певна колізія між старим і новим Кримінальним кодексом, але в кожному разі працює м’якша норма, а це значить, що навіть за найтяжчий злочин може бути застосований термін давності, якщо так вирішить суд.

— **Наскільки мотивованим було рішення Апеляційного суду Києва за Вашим клопотанням, який його відхилив і визнав законним рішення Генпрокуратури про те, що вбивство Георгія Гонгадзе не є замовним? Притому, що і слідство, і суд констатували, що генерал Пукач отримав наказ від міністра Кравченка вбити Гонгадзе. Чому наказ на вбивство не визнано замовленням на вбивство? Як це узгоджується з роз’ясненням Верховного Суду, що вбивство, здійснене на підставі наказу, прохання, є замовним? Якщо вбивство журналіста буде визнано замовним, чи означає це, що потрібно встановити всіх замовників вбивства і причетних до злочину? І що справу тоді не так просто закрити?**

— Ви самі зробили висновок про незаконність рішень обох судів — Печерського районного в місті Києві та Апеляційного. Я теж так

вважаю. Більше того, є підстави підозрювати тиск на суд із боку керівництва ГПУ, ми перевіряємо цей факт. Якщо підтвердиться, то судді, які ухвалили незаконне рішення, будуть навіть у гіршому становищі, ніж керівники прокуратури, які вплинули на них. Їм загрожує позбавлення мантиї.

— **Щодо плівок майора Мельниченка, заступник Генпрокурора Кузьмін заявив: “Плівки визнані речовим доказом у справі, вони фігурують у справі Пукача, і в цій справі”. Що означає ця заява? Те, що слідство отримало в своє розпорядження всі плівки? Що визнано достовірність цих плівок? Чому так довго ці плівки не залучалися до розслідування вбивства Гонгадзе?**

— Це свідомий обман громадськості. Керівник ГПУ не може не розуміти, що слід повно дослідити походження записів Мельниченка, необхідне рішення суду, яким би суд виправдав дії Мельниченка і лише в цьому разі можна буде використати записи як доказ обвинувачення в суді. Але тоді записи доводитимуть не тільки злочин проти О. Подольського та Г. Гонгадзе, але також багатьох інших економічних злочинів, тиску на підприємців, які тоді чинила податкова, очолювана М. Азаровим, тиску на суддів, незаконного привласнення заводів, банків і т. д. Саме цього і бояться в прокуратурі та вищих ешелонах влади.

Дотепер М. Мельниченко так і не надав слідству первісні носії та апаратуру, якою він нібито зробив запис розмов у кабінеті Президента. В матеріалах справи є записи одержані з різних джерел — усе це копії, експертизи цих записів, але цього не достатньо, щоб однозначно підтвердити походження записів.

— **Ви представляєте права й інтереси вдови Мирослави Гонгадзе. Вона і мати Гі — потерпілі в цій справі. Якщо це можливо, то прокоментуйте, чи слідство враховує їхні інтереси?**

— Слідство часто ігнорує законні права потерпілих саме тому, що боїться оскаржень конкретних дій слідчої групи. Ми боремося.

— **Валентині Василю, багато років бачачи справу Гонгадзе зсередини, що можете сказати про її перебіг і провадження?**

— Завжди була надзвичайно важливою підтримка громадськості, і української, і міжнародної, та увага до справи журналістів. Це допомогло нам вистояти. Справа ввесь час перебувала під політичним тиском — використання справи для політичних спекуляцій уже стало майже звичним явищем. А ще — ми вдячні тим окремим слідчим, які робили свою справу, не зважаючи на те, хто Генеральний прокурор і хто Президент України. Вони часом навіть мусили приховувати від керівництва окремі відомості, які їм вдалося виявити, але це допомогло справі.

Петро АНТОНЕНКО

ВОРОН ВОРОНОВІ ОКО НЕ ВИКЛЮЄ

Дванадцять років минуло від того трагічного березневого дня. “Тепер Чорновола немає. А його, м’яко кажучи, опоненти — живуть і процвітають. І намагаються заробити на його смерті дивіденди...”, — писав Л. Танюк у вступній статті до збірки публіцистики В. Чорновола “Пульс української незалежності”. Здається, сьогодні на підмостках Печерського пагорба знову щось незграбно розгрюється. Усе це наввипередки ретранслюють на радіо, телебаченні, пишуть у газетах. Що ж насправді там відбувається, і якої він думки про чергові намагання влади розслідувати вбивство В’ячеслава Чорновола? Із цим запитанням я звернувся до Леся Танюка.

Микола ЦИМБАЛЮК

— Фактично ми щороку звертаємося до Генпрокуратури від імені різних організацій — Фонду Чорновола, Народного руху України — з вимогою довести до кінця справу про вбивство В’ячеслава Чорновола. І щоразу з тих кабінетів нам відповідають: так-так, ми, звичайно, це зробимо. Але в мене склалося враження, що кожна влада намагається використати це у своїх цілях. І, не заглиблюючись у проблему, зробити на цьому, м’яко кажучи, якнайгучніший “піар”. Чому?

Давайте проаналізуємо. Зараз у Генпрокуратурі виникла ідея екстимації решток тіла покійного. Не підтримали її дружина — Алена Пашко і сестра — Валентина. Ідею підтримав Тарас Чорновіл. І то не одразу, бо вагався. Написав одну заяву — забрав. Тоді знову написав... Це рішення прийнято на підставі заяв у пресі депутатів Стойка й Кендзьора. Вони нібито мають якісь факти, що В’ячеслава Максимовича в розбитій машині добивали кастетами. Це логічно, до певної міри, і суперечить тому, що якщо там лежав поранений прес-секретар, то чого ж і його не ліквідували як свідка? Наскільки відомо з результатів експертизи, після удару в Чорновола було знесено півчерепа. Тобто залишитися живим він не міг.

Що це дасть? Слідство, навіть знайшовши якісь зачіпки, завжди доведе, що це, наприклад, сліди від удару осколків із автомобіля. Зрештою, у цій ситуації для них це найкращий спосіб поставити крапку. Скажуть: нічого не доведено, депутати не мали рації, і тому смерть Чорновола є

наслідком ДТП. Усе, і справу навіки поховують.

Але ж проблема не в тому, чи є ці сліди, чи ні! Проблема в тому, що Генпрокуратура мусить повернутися до слідства в повному обсязі. Себто мусить бути допитаний Куделя, мусять бути вивчені всі його непроконтрольовані зв’язки. У Куделі був брат, який працював у Лазаренка. У того були зв’язки з місцевою міліцією. Не перевірено ретельно, від чого чи від кого він був залежний. Так само і з КАМАЗом — його бачили і там, і там. Автомобіль, у якому їхав Чорновіл, як доказ знищено, не провівши ґрунтовної експертизи. Знищено також матеріали кіровоградського стеження за Чорноволом, до якого, між іншим, причетний Пукач (але про нього жодного слова в справі!). Першого слідчого, який із самого початку вів цю справу, усунуто. Заяви тодішнього головного міліціонера Кравченка теж викликають багато запитань і т. д.

— Якої Ви думки щодо заяв Тараса Чорновола, нібито і Віктор Ющенко причетний до цього злочину?

— У нього більше емоційної реакції на Ющенка, ніж аналізу реальності. Наскільки мені відомо (я зв’язався з тодішніми своїми щоденниковими записами), Ющенко не мав жодного стосунку до справи. Так, у нього не було великої любові до Чорновола, але вони були партнерами. І не забуваймо, що саме В’ячеслав помітив і висунув його як перспективного політика.

— Яка ж у цій справі зацікавленість нинішнього президента?

— Це на українську тематику: втік не втік, а побігти можна. Сьогодні і йому, і ре-

гіоналам явно бракує приводів для заяв на кшталт, які вони прогресивні, як прагнуть справедливості. Якби справді хотіли докопатися до істини, то про це б менше говорили, а більше робили. Тому насправді зі справою Чорновола буде так само як із Гонгадзе, Кучми. Політичний театр... Зрозуміло одне — справа буде затягнута і чогось нового ми не побачимо. До логічного кінця вони доведені не будуть. Ворон воронів око не виклює.

— І все-таки, кому на руку смерть Чорновола? Хто стоїть за цим злочиним, чи злочинами століття?

— Якщо говорити стратегічно, то причиною смерті В. Стуса, І. Світличного, В. Симоненка, В. Марченка і В. Чорновола є їхня національно-патріотична, антиімперська діяльність. Вони були діячами українського національного відродження. У загибелі, в іншому разі — дискредитації був зацікавлений Кремль, імперія, і її “всевидає око” з караючим мечем у руках.

Безперечно, що ці служби мусять мати свою п’яту колону. І в такому розумінні ми можемо говорити, що Чорновіл був дуже небезпечний для Російської імперії, їхньої держави. Вони чітко усвідомлювали, якою загрозою він є для них. Якби до влади прийшов Чорновіл, то сьогодні б в Україні багато чого змінилося. Гасло “Бандитам — тюрми!”, захищеність української мови, національна економіка були б втілені у життя.

Пригадайте лишень, чий вуха стирчали за так званими компрометуючими матеріалами про Чорновола. Хвиля брехні покотилася з російських видань. Це вже потім підхопили наші “землячки” і використали у своїх цілях. Крім цього, він був небезпечним ще й тим, що був авторитетом і для російської демократії. Багато з тодішніх московських діячів прислухалися до його думки. Коли сталося ГКЧП, саме Чорновіл очолив миттєвий спротив проти колабораціоністів. Тому в мене є всі підстави стверджувати, що він був стратегічним ворогом усієї імперсько-пострадянської системи. Гадаю, що саме вона його і вбила.

— На що ж нам сподіватись у цій справі?

— Сподіватись — і наблизити кожним чесним словом, кожним своїм вчинком — на кардинальну зміну політичного клімату в Україні. До влади все одно прийдуть патріоти, люди з чистою совістю. Ми уже розуміємо, що Україна мусить бути не такою, якою вона є. Вона буде така, якою її хотіли бачити Стус, Світличний, Марченко, Чорновіл і сотні тисяч, мільйони душ — жертв боротьби за національну гідність і державну незалежність. Коли така Україна повстане, я абсолютно переконаний, що ми знайдемо сліди замовника й виконавця вбивства Чорновола.

ГЕНДЕЛЬ БЛЮХЕРІВ

Микола ТАБОРИТ

Вчинено нову провокацію проти українства. Саме проти всього українства, а не лише — як схильні тлумачити деякі ЗМІ — проти галичан.

Цього разу приводом став “дитячий” журнальчик “Щедріку-Ведрику”, який згідно з листом Міносвіти та науки від 9.09.2010 р. рекомендовано до передплати всім навчальним закладам I—III ступенів України. На початку нинішнього року школи отримали його останнє, груднєве число. Тут було вміщено матеріал у рубриці “Історія України. Галичина”. У ньому дітям втлумачують, що “існування галичанина зав’язане на селі і в нього відповідно селянське мислення — “на хлопський розум”. Прочитавши ці рядки, діти мусять утвердитись у думці й не протестувати, що доля відводить їм у майбутньому просте життя, а “там проста робота — шофер, будівельник, медсестра, продавець”. І найбільше, про що можуть мріяти, на що може молоде покоління “селянської нації” сподіватися, навіть із блискучою вищою освітою — “це робота клерком в регіональній філії” їхніх компаній або банків. І тут же безапеляційне твердження: “Не буває галичан — космонавтів, конструкторів, олігархів і великих політиків”.

Напевне, освітянський голос переконаний, що не варто зайве нагадувати галицькій молоді (і не тільки їй), що вона — нащадок першої, Трипільської протоцивілізації землеробів, стародавніх державних утворень — зокрема Київської Русі і Галицько-Волинського князівства, на чолі якого був Данило Романович, коронований року 1253-го. Навіщо говорити їм про високий культурний і освітній рівень предків, про що свідчать літописи початку XIII ст. (Галицько-Волинський), діяльність, наприклад, Юрія Котермака (Дрогобича) — українського науковця, гуманіста, поета, доктора медицини і філософії, ректора Болонського університету, професора астрономії та медицини Краківського університету. Для них не варто згадувати і про “основоположника математичної культури нашого народу” Михайла Кравчука або Івана Пулюя, видатного українського фізика, професора Віденського, Празького університетів, котрий ще задовго до Рентгена відкрив х-промені. Чи Іван Горбачевський, всесвітньо відомий науковець, професор Карлова університету в Празі, або про Івана Франка чи родину Колесів, знаних діячів української культури. Що вже говорити про героїчну боротьбу ОУН-УПА за незалежність України чи значення в її історії національно-державотворчих рухів українського П’ємонту...

Це, напевно, аж ніяк не входить у плани дрібних лакеїв освітянського градоначальника. Адже сам “головний ерудит, головний ідеолог й мало не філософ”, він же “король фальшаков” обзиває цей народ “торжествуючим быдлом”, “немьтими галичанами”, які нав’язують Києву, Харкову, Дніпропетровську і т. д. “этнографические особенности отдельного, маленького, культурно и исторически чуждого ему региона”. Так що журнальчик з-під хазяйського столу намагається тягнути ту ж саму ноту.

Але навіщо ж тоді, не-добродію Олександру Блюхеру, редактуру “Щедріка-Ведрику”, будучи спійманим на гарячому, похлопило ховатися за поясненнями на зразок того, що цей пасквіль для дітей узятो з невідомо-якого інтернет-сайта? Мовляв, і автор йому невідомий, і сам він його не читав. Одне слово: і я не я, й паскудство не моє. Тоді навіть як видавець, однойменний фонд в особі її голови Валентини Блюхер, не настільки боягузливо і відверто заявив, що йому “не за що извиняться...”.

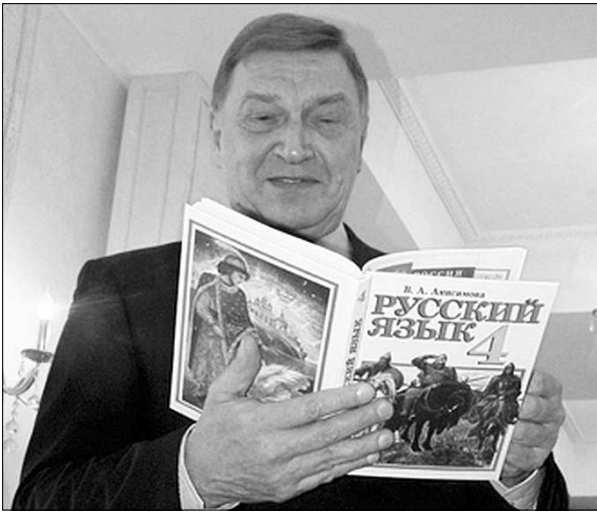
Справді, якщо освітянський столоначальник, і той не переймається здоровим глуздом і елементарною порядністю (що то значить біло-голуба кров!), безкарно паскудячи український народ, за що отримує неабияку мзду, то що казати тим, під столом. Вони теж не від того, щоб і собі перехопити з рук хазяїна якусь дещицю. Бо що б там не казали, для них гендель над усе.

ТАБУНИ ТРОЯНСЬКИХ КОНЕЙ

Сергій СЛОБОЖАНСЬКИЙ,
Одеса

Російське інформагентство “Новий регіон” та інші подібні ЗМІ поширили повідомлення, що Генконсульство Російської Федерації в Одесі подарувало школам Миколаївської, Херсонської, Одеської й Кіровоградської областей підручники з російської мови для початкових класів. Підручники написали росіяни, але адаптовані вони для України й рекомендовані Міністерством освіти й науки України. Начальник управління освіти й науки Одеської міськради Володимир Шелохін висловив задоволення, що подаровані підручники будуть альтернативою українським.

Отак із благословення Табачника тепер уже маємо московські замітники підручників, які випустило підпорядковане йому Міністерство. Грошей на пропаганду “великого і могутнього” росіяни не пошкодували. Книжки видрукувані добротно, рясно ілюстровані зображеннями героїв билин і казок сусідньої держави. Спершу в чотирьох областях буде розповсюджено чо-

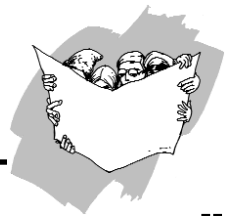

Генконсул РФ в Одесі Юрій Антонов

тири тисячі примірників. Це своєрідне зондування не лише нашої освітньої системи, а й громадської думки. Проковтнемо цю пігулку, отримаємо слідом ще й московські підручники з історії України.

Що таке можливо, засвідчують події у Криму. 27 жовтня у Севастополі за участю генконсула РФ у Сімферополі Володимира Джунковського відбулася церемонія передачі викладачам шкіл навчального посібника для українських п’ятикласників “Страноведение. Россия”. За вказівкою з Москви на уроках української й всесвітньої історії наші школярі почали вивчати історію Росії “без предрассудков”. Посібник видано накладом у 25 тис. примірників. Наше Міносвіти, яке постійно демонструє свою прихильність до переписування історії, без вагань дало дозвіл на його використання.

Перші спроби Кремля знищити Україну в ході масованого наступу “За восстановление Русского мира” вже увінчалися успіхами. Найприкріше, що під прицілом російських шовіністів знаходяться наші діти, яких запроваджена Табачником система освіти ладна перетворити на манкуртів. Під обкладинками московських підручників дітям приготовлена духовна отрута, здатна позбавити людину національної культури та історичної пам’яті.

Президенту України
п. В. Ф. Януковичу

Про функціонування
української мови в державі

ЗВЕРНЕННЯ

Пане Президенте!

Просвітяни Івано-Франківської облас- ті з обуренням спостерігають за “успіш- ною” діяльністю українофобів у Києві, Одесі, Донецьку, Луганську та інших міс- тах. Саме такого висновку можна дійти сьогодні, слухаючи перевертнів у нібито ще вільній, незалежній Українській держа- ві? Так, Ви давали завдання міністру внут- рішніх справ п. Могильову опанувати ук- раїнську мову протягом 2-х місяців. Мину- ло більше часу, а міністр продовжує ігно- рувати Ваше розпорядження і, не кліпнув- ши оком, усі прес-конференції та засідан- ня веде мовою чужої держави. І він не єди- ний у системі державної служби.

Наведемо й інші приклади україноне- нависницької політики в Україні. Згадаймо кримський парламент (чиновникам забор- онено розмовляти і писати українською мовою). Новообраний мер Одеси О. Косту- сев вимагає подавати йому офіційні папе- ри російською мовою і розмовляти з ним винятково російською. Певні, що саме то- му одеський автоінспектор, беручи при- клад зі свого “старшого брата” Костусева, дозволяє на вулицях Одеси називати мову Шевченка й Франка — “телячою”.

Таких прикладів можна навести бага- то — Україна під Вашим керівництвом у цьому є показовою ілюстрацією.

Ми ніяк не можемо зрозуміти, чому на вимогу мільйонів українців Ви не звільня- єте українофоба Табачника? Хочеться за- питати для якої країни він готує кадри? Цей міністр добивається закриття україн- ських шкіл і радить українцям вимагати від місцевої влади московських шкіл, за- мість українських. А український інфор- маційний простір повністю окупований чужинцями в той час, коли в Росії закри- ваються українські громадські організації і духовні центри, а в Україні активно діють організації “Русского мира”, діяльність яких на наше переконання є злочинною.

Закривають українські громадські ор- ганізації в Росії.

Політичний режим, встановлений в Україні, знищує демократичні права і сво- боди корінного населення.

Арешти українців за державницьку позицію, зневажання нашої культури, мо- ви, традицій, перекручення історії, пере- слідування Українських церков... Хіба це по-державницькому? З посад виганяють висококваліфікованих працівників тільки за те, що під час роботи розмовляють ук- раїнською. Виходить, що бути українцем в Україні — це злочин?

Найстрашніше для України й українців те, що такі московські прислужники як Ко- лесніченко, провокують розкол України за мовою, релігією, історією. Українців намагаються поділити на Схід і Захід: пе- реконують громадськість, ніби це мен- тально різні етноси, замість пояснити лю- дям, які перебували під ярмом чужих ім- перій, що їх насильно робили манкурта- ми. Як Глава держави, Ви зобов’язані зна- ти про це, але чому мовчите? Чи не бачи- те, що така “політика” загрознава?

Пане Президенте!

Ви обіцяли почути всіх. Чому ж чуєте тільки Путіна, який на весь світ заявляє, буцімто “українізація не пройде?”

Ми, багатотисячна просвітянська гро- мада Прикарпаття, втретє звертаємося до Вас із закликом виконати обов’язок Га- ранта Конституції.

Вимагаємо звільнити з посад міністра Д. Табачника, голову Донецької ОДА А. Близнюка, мера міста Одеси О. Косту- сева, міністра внутрішніх справ А. Могильова, як таких, що порушують Конститу- цію і Закони України.

За дорученням Правління
голова обласного об’єднання
С. ВОЛКОВЕЦЬКИЙ

Прийнято на засіданні Правління Івано-Франківського ОО ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка 22.03.2011 р.

ЛЬВІВ ЗІБРАВ УКРАЇНСЬКИХ НАУКОВЦІВ

Ірина МАГРИЦЬКА,
м. Луганськ

Конференцію було присвяче- но висвітленню причин, масшта- бів і наслідків геноциду, етноциду, екоциду та лінгвоциду українців у XX столітті за різних окупаційних режимів (російського, німецького, польського, угорського та чесько- го), що призвели до фізичного й духовного нищення української нації, до зміни її генофонду.

Промовці були одностайними в тому, що сьогодні, в часи незалеж- ності, продовжується геноцид Ук- раїни у формах русифікації, плано- мірної українофобії й ненависни- цтва до всього українського, окупа- ції російськими бізнесовими чин- никами інформаційного простору України, масовою вимушеною еміграцією українців в інші країни в пошуках праці й нормального, гід- ного людини життя, свідомого ви- тіснення державної мови з усіх важливих сфер життя. Сучасний режим вдається до одвертості, нічим не прикритої агресії проти україн- ства і діє як авторитарна система, що є предтечею тоталітаризму.

Учасників конференції приві- тали голова Львівської обласної ради Олег Панькевич, ректор НУ “Львівська політехніка”, профе- сор Юрій Бобало, Герой України Юрій Шухевич, письменник Ігор Калинець.

На пленарному засіданні ви- ступили відомі українські науковці

25 березня в актовій залі Національного університету “Львівська політехніка” відбулася Друга всеукраїнська на- уково-практична конференція “Геноцид України у XX сто- літті. Україна під окупаційними режимами — історія та на- слідки”, у якій взяло участь понад 50 науковців — істориків, етнографів, правознавців, філологів, юристів зі Львова, Києва, Одеси, Харкова, Луганська, Запоріжжя, Івано- Франківська, Вінниці, Донецька, Кривого Рога, Черкас, Рівного, Житомира, Кременчука і Дрогобича.

Організатори конференції — Всеукраїнська громадська організація “Товариство Відродження Української Нації”, Інститут літературознавчих студій ЛНУ ім. І. Франка, Центр досліджень визвольного руху, НУ “Львівська Полі- техніка”.

Учасники конференції в студії Львівського телебачення в програмі “Суспільний діалог”. Ведуча Ольга Давид

Василь Лизанчук, Любомир Се- ник, Михайло Чорнопиский, Ми- рослава Антонович, Богдан Гудь, Павло Гай-Нижник, Олександр Музичко, Олег Полянський, Софія Федина, Ірина Магрицька, Іван Белебега. У роботі секцій, окрім академічних науковців, узяли

участь наукові працівники Центру дослідження визвольного руху та Національного музею-меморіалу жертв окупаційних режимів “Тюр- ма на Лонцького” на чолі з дирек- тором Русланом Забілим.

Предметом обговорення учасників конференції стали такі

ДЕНЬ ВОЛІ ЧИ ЖИТТЯ В НЕВОЛІ? Білоруси застерігають українців

Наталія АНТОНЮК

Білоруські патріоти залишили звернення до всіх українців: “Не віддавайте і не поступайтесь!”, бо в питаннях національної важ- ливості не можна йти на компро- міси з владою.

Славамир Адамовіч розповів про спільне й відмінне у держав- ній політиці Білорусі й України: “У нашої державі дуже складна си- туація, яку, без перебільшення, можна назвати критичною, бо ни- ні продовжується антибілоруська політика. Напрацьовані більш тонкі політичні методи, держав- ний тиск набирає обертів. Сучас- на українська ситуація нагадує спецоперацію “Лукашенко-2”. Хоча помітив, що, незважаючи на хитрі викрутаси влади, україн- ське суспільство стійке, воно зберегло громадянську актив- ність. У Білорусі ситуація трохи інша — суспільство пасивніше, білоруси не цікавляться політи- кою, не заявляють про свою на- ціональну гордість. Своєю байдужістю вони наче підтримують ди- кий режим у нашій країні”.

Також Славамир Адамовіч роз- повів, що білорусам нічим похва- литися, зокрема у галузі книгови- давництва: “Воно повністю під контролем влади. Так, зараз вихо- дить національна література біло- руською мовою, однак наклади не- великі і загалом її вплив на суспі- льство незначний. Книги біло- руською мовою виходять за кошти авторів, розповсюдження міні- мальне. Авторам доводиться са- мотужки займатися розповсю- дженням власних книжок. Я ко- лись стояв у підземних переходах і продавав свої книжки”.

Віддавати рідну мову на поталу — все одно, що добровільно дава-

Нещодавно до товариства “Просвіта” завітали гості з Білорусі. Поет-дисидент і громадський діяч Славамир АДА- МОВІЧ та голова Координаційної ради підприємців Мін- ська Олександр МАКАЄВ, які представляють рух “Солідар- ність разом”, розповіли про те, як зникає Білорусь: вини- щується мова і національна самобутність, зростає грома- дянська пасивність. Разом із головою ВУТ “Просвіта” Пав- лом МОВЧАНОМ вони обговорили спільні проблеми Украї- ни та Білорусі.

ти відрізати собі язика. Славамир Адамовіч розповідає, як на батьків- щині зникає білоруське слово: “За- раз активно закривають білоруські школи, класи, у ВНЗ не викладають білоруською. У дитячих садках пе- реважно — російська. А позиція влади щодо мови така: “Давайте вирішувати економічні питання, а проблеми з мовою — потім”. Тако- го робити не можна”.

Олександр Макаєв із боєм продовжив розповідь про посту- пове нищення національної гор- дості, патріотизму й любові до рід- ного слова: “Білоруської мови не почуєш на радіо й телебаченні. Її сприймають як фольклор і поши- ряють лише завдяки громадській ініціативі. Навіть самі білоруси не спілкуються своєю рідною мовою ні в побуті, ні на роботі.

Чиновники й олігархи, які ви- росли при Лукашенкові, ігнору- ють рідну мову. Нас, патріотів, го- дують обіцянками, мовляв, поче- кайте, зміни будуть. Але цим сло- вом ніхто не вірить”.

Лукашенко ще на початку 2000-х років сказав, що виклада- ти білоруською мовою фізику, юриспруденцію, медицину, хімію не можна, бо вона застаріла, і це викликало резонанс серед бор- ців за національну сутність нації, за мову й культуру.

У “Слові Просвіти” написано “Без мови немає нації”, а ми спові-

дуємо принцип Францішека Богу- шевича: “Не покидайте ж мови на- шої білоруської, щоб не вмерли”.

Павло Мовчан відзначив: “У нас зараз такі ж проблеми, як і в Білорусі. В Україні до влади при- йшла група великого капіталу, яка не має етнічних забарвлень, не має українського sentimentу, то- му питоми національні інтереси при прийнятті державних рішень не враховуються. У Білорусі спершу було гасло: “збережемо державу”, потім “збережемо гос- подарство” і “збережемо робочі місця”. А про збереження мови і культури ніхто не говорить. Наші державні мужі не спромоглися і на економічні зміни.

Зараз українська влада хва- лить “бацьку”, говорячи: “От би нам такого!”. Їх не цікавить куль- тура, їх цікавить шлунок. Про пре- зидента Білорусі в Україні ство- рили певну міфологему — “вели- кий господарник”. Ця міфологе- ма, як не дивно, працює. Але те- пер ми бачимо, до чого це може призвести. Якщо Росія зараз ви- користає все те, що зберіг Лука- шенко, накинувши йому зашморг, смикатися він уже нікуди не буде. Росія — наша спільна велика проблема”.

Олександр Макаєв наголо- сив, що влада діє дуже хитро, натискаючи на малий і середній бізнес: “Ми розуміємо, чому ук-

теми, як придушення національ- ної боротьби за незалежну дер- жаву (УНР, ЗУНР, повстанський рух Наддніпрянщини, Карпатська Україна, відновлення державнос- ті 30 червня 1941 року, діяльність ОУН і УПА, дисидентський рух); винищення національно-свідомої інтелігенції; руйнування села (ка- рально-репресивні акції, голодо- мори, колективізація); депорта- ції; асиміляційні процеси (руси- фікація, полонізація, мадяриза- ція, румунізація).

В ухвалі Львівської конферен- ції є заклик до всіх українців в Ук- раїні та поза її кордоном спряму- вати свої зусилля на консоліда- цію нації, вимога негайного при- пинення антиукраїнської політики діючого режиму, спрямованої на ліквідацію українських шкіл, згор- тання діяльності Інституту націо- нальної пам’яті, фальсифікацію історії України, втаємничення злочинів комуністичного режиму, зафіксованих в архівах.

Настав час активної боротьби за Україну, зокрема й боротьби інтелектуальної. Тож ідея І. Гаври- ліва, який підкреслив: “Сьогодні, як ніколи, є потреба зібрати всі творчі, інтелектуальні сили й ут- ворити Національну Асамблею. Для цього треба з кожного регіо- ну залучити найактивніших, най- авторитетніших людей, зокрема науковців, які будуть творити Но- ву Україну — Україну посттоталі- тарну, постгеноцидну. Україну, що буде позбавлена антидержав- них стереотипів і фальші, які ще є сьогодні в нашому суспільстві. Таку ініціативу мусять підтримати й лідери проукраїнських політич- них сил — і парламентських, і по- запарламентських”, на часі.

раїнські підприємці вийшли на Майдан Незалежності захищати малий та середній бізнес в Укра- їні. У вас почали “закручувати гайки” в податковій сфері, а в нас цей процес діє ще з 2001 ро- ку. Бачу, що в Україні теж безліч перешкод для діяльності малих підприємств.

Свобода підприємництва і культура мають багато спільного. Великий бізнес не зацікавлений у розвитку національної культури, а малий і середній сприяє їй. На мою думку, знищення культури і малого бізнесу в Білорусі — це ідея не Лукашенка, а Росії”.

Павло Мовчан наголосив, що в Білорусі та Україні використовують одні й ті ж технології. “Росій- ський фонд “Інститут демократії та співробітництва” Наталії На- рочницької має колосальні аналі- тичні й видавничі центри, вони щотижня продукують антиукраїн- ські видання в Росії. А в Україні мають своїх людей, платних мос- ковських агентів, що ініціюють запровадження другої державної мови”.

Гості з Мінська гостро пере- живають за рідну мову, тому го- ворять, що друга державна — це смерть. Білоруський досвід це- зує, якою крихкою є молода дер- жава і яким міцним є російський цобіт, який будь-що прагне роз- топтати національний цвіт держа- ви.

25 березня у білорусів свято — День Волі. Цього дня 1918 року Рада Білоруської Народної Рес- публіки прийняла Третю Статутну Грамоту, якою БНР оголошувала- ся незалежною державою. Від цього дня почалася нова епоха білоруської державності.

День Волі чи життя в неволі? Що робити у такій складній полі- тичній ситуації? Варто бороти- ся, бо за словами Лесі Українки: “Сором мовчки гинути й страж- дати, як маєм у руках хоч заржа- віль меч”.

ЧАСТИНА ПЕРША
ПОВЕРНЕННЯ1.
20 квітня 2077 р.Шифрограма 63-80/CNAS
Посольство України в Конфедерації
Держав Північної Америки, Вашингтон.Цілком таємно
Знищити по прочитанні.Начальнику науково-технологічного
Управління Військової Розвідки
України (ВІРУ)
Гайдуку І. П.Шановний Ігоре Петровичу,
вітаю Вас з присвоєнням чергового військового звання генерала-хорунжого ЗСУ. У зв'язку з нагальними обставинами наказую терміново (строк виконання 1—3 дні) прибути до Києва для одержання нового призначення.Підписав — Його Ясновельможність
Гетьман України,Генерал армії
Кузьма-Данило Махун

2.

Гайдук прокинувся на світанку, коли вашингтонське весняне небо щойно почало наповнюватися тихим і спочатку ледь відчутним сяєвом. На екрані електронного будильника виникла неонові цифра: 4:00AM. Тривожно схопився, не розуміючи — де опинився, хто він і що відбувається навколо. Такі падіння у чорну діру безпам'ятства траплялися з ним дуже рідко — як наслідок тяжкої мозкової перевтоми чи катастрофічних перемішень у часі й просторі — з Вашингтона до Токіо і далі — до Канберри.

Гайдуку здалося, що крім нього і Лінди у кімнаті є хтось чужий. Він навіть не згадав учорашньої шифрограми і здивовано-зляканого погляду шифрувальника Белкіна — хоча саме це неочікуване повідомлення спричинило, мабуть, тимчасовий колапс пам'яті. Шифровка була як розривна куля в мозок, перекреслюючи все дотеперішнє вільне життя Гайдука. Він відчув чийсь пильний погляд: у тьмяному просторі спальні Гайдук побачив у двох футах від ліжка невеличкий **дрон**, завбільшки з тенісний м'яч, тільки не пружний і пухнастий, а металевий, зловісно виблискуючий оптикою. Гайдук знерухомів, приречено чекаючи пострілу: ще у лютому він вислав до Центру опис нового дрона-кіллера під кодовою назвою “Горобчик” (Sparrow), здатного знищувати лідерів терористичних організацій, вищих офіцерів ворожих армій та інших супротивників Конфедерації.

Темношкіра пуерторіканка Лінда Кенворсі безтурботно спала поруч, ледве прикривши живіт білим покривалом. Вона лежала навзнаки, посилаючи тихі й смішні звуки глибокого сну після нічних любовців — наче вітер грав на дитячій мунгармонії. Тіло Лінди чорніло в сутінках: ледь розставлені важкуваті ноги, сіра смуга покривала, оголений торс, повняві груди, ліва рука підкладена під голову — все дихало спокоєм і беззахисністю.

Дрон продовжував нерухомо висіти перед Гайдуком, наче мертвий згусток темної енергії — але Гайдук знав, що всередині кулі кипить електронне життя. Невідомий оператор із Центральної служби безпеки сидить десь неподалік від Аннаполіса, позіхаючи, перед екраном монітора і, ковтаючи вистиглу каву, вивчає нічне життя Гайдука і Лінди в усіх його безсоромних подробицях, вирішуючи — чи спопелити їх лазерним променем, чи дарувати ще трохи життя.

Остовпіння пройшло і Гайдук зробив ледь помітний рух лівою рукою (стріляв з лівої) до подушки, під якою лежав старий, але надійний штурмовий пістолет морських піхотинців “Беретта” M9A11, наладований самонавідними кулями. Дрон миттєво відреагував на рух, злетівши до стелі і засліпивши Гайдука фотоспалахом, від якого кімнату сповнило болюче ртутне світло, що знерухомило новоспеченого генерала-хорунжого Збройних сил України.

Юрій ЩЕРБАК

«ЧАС СМЕРТОХРИСТІВ»
(МІРАЖІ 2077 РОКУ)

Фрагмент з роману

Сьогодні “Слово Просвіти” розпочинає друкувати фрагмент з роману Юрія Щербака “Час смертохристів. Міражі 2077 року”, підготовлений до друку видавництвом “Ярославів Вал”.

Роман Юрія Щербака “Час смертохристів. Міражі 2077 року” — гостросюжетний політичний трилер, дія якого розвертається напередодні Четвертої глобальної війни.

Герой роману — генерал військової розвідки України Ігор Гайдук стає свідком і учасником драматичних подій, які приводять до краху існуючий в Україні диктаторський режим.

“Час смертохристів” — твір багатоплановий, тут співіснують і переплітаються різні пласти — від пригородно-розвідницької лінії до філософських проблем християнства, якому загрожують так звані смертохристи. Але найболючіше питання, що стоїть перед головним героєм — доля України, можливість зникнення української нації та державності в разі перемоги Чорної Орди.

Роман Ю. Щербака — це антиутопія, сигнал тривоги, в якому за гротескною формою і фантастичністю ситуацій стоїть реальна масштабність можливих геополітичних подій майбутнього. Автор широко використовує прийом цитування таємних документів, які розкривають цинізм і подвійні стандарти акторів світової політичної сцени.

Роман Юрія Щербака “Час смертохристів” з'явився через двадцять років після написання автором останнього прозового твору (документальна повість “Чорнобиль”). Збагачений досвідом політичної, державної і дипломатичної діяльності, автор, экс-посол України в США, Канаді, Мексиці та Ізраїлі, дає своє парадоксальне і пророче бачення того, що може статися з Україною в майбутньому.

Коли чорнота повернулася на зміну спалаху — чорнота всеохоплююча і щільна, без будь-яких натяків на світанок — Гайдук зрозумів, що дрона в кімнаті нема. Він згадав, що його сьогодні запрошено до Білого дому — і збагнув, що існує прямий зв'язок між тим запрошенням, шифровкой і рейдом дрона. Потім подумав, що в Києві доведеться замовляти генеральську форму в камуфляжному, штабному і парадному варіантах. Йому стало гидко, бо забув, коли востаннє носив військову уніформу — хіба що під час служби в спецназі розвідки, коли закінчувалася румунсько-українська війна. Потім був Бостон. Ворухнулася Лінда, на мить розплющивши очі: що? що? Він ніжно поцілував її у вічі, носика й губи. “Спи, все в порядку”. Що буде з нею, самотньою касиркою з банку “Continental” на М-стріт? Він зник до покірливої й мовчазної Лінди Кенворсі (а може, й любив її?) — і відчув відрив до цього ранку, коли зацвітала на березі Потомаку сакури, й тихо лайнувся: “Fuck it!”.

3.

Службовий автомобіль Гайдука залишився на Дюпон-серкл — закінчилися талони на пальне — і тому він викликав таксі на Канал-Роуд, де знімав двоповерховий невеличкий будинок, неподалік від Джорджтаунського університету, в зелених ярах, що виходили на водоймище. Таксист — пакистанець у чалмі салатного кольору, а з зовнішнього вигляду — офіцер Інформаційної ісламської служби, якими був наповнений Вашингтон — спочатку відмовився їхати до “Сплячого Птеродактиля” на Пенсільванія авеню 1600 (так звали потворну гігантську бетонну споруду з химерними гострими кутами,

що ховала під собою Білий дім, виконавчий офіс імені Д. Айзенгавера, де колись містилося Воєнне міністерство, урядову

Тарас Голова. “Два кроки”. Міжнародний салон художньої фотографії “Світло і тінь”, 2009

резиденцію “Блер-Гаус” і Міністерство фінансів: урядові чиновники твердили, що “Птеродактиль” витримає удари балістичних ракет з ядерними боєзарядами, хоча ніхто цьому не вірив). Таксист довго, як на східному базарі, торгувався, доки Гайдук

не звабив його, пообіцявши сплатити не амеро чи юанями, а **глобо**. Коли підїжджали по F-стріт до 18 вулиці, таксист, побачивши попереду чорні поліцейські “черепахи”, якими оточений був “Птеродактиль”, рішуче звернув наліво, навідріз відмовившись підїжджати ближче, кажучи, що клятві копи, побачивши його чалму, заарештують і відберуть ліцензію. Пакистанець швидко вихопив у Гайдука 20 глобо з зображенням Білла Гейтса, і не давши здачі, моментально відїхав і Гайдук мусив пройти два квартали, перш ніж наблизився до КПП. Була друга година пополудні й чорні поліцейські вже розм'якли від спеки, весняної млості, післяланчової сонливості, страждаючи під вагою кулевідпорних шоломів, бронжилетів, наколінників, довгих палиць з шокowymi зарядами, кайданок і потужних автоматів-коротунів НК-МР 5/11, які виглядали доволі грізно, якщо не знати, що Китай відмовився постачати Конфедерації супернабої, здатні пробити наскрізь захисні лати. Американські ж заряди й кулі були безсилі подолати кулевідпорний пластик.

Поліцейські довго вдивлялися в паспорт Гайдука, звіряли біометричні дані з комп'ютером, зазирали в зінці — і все це для того, щоб передати його в супроводі товстої негритянки-поліцейської, яка ледве ходила перевальцем, на центральний контроль-пропускний пункт, до якого треба було довго добиратися бетонним лабіринтом, захищаним у нетрях “Птеродактиля”. Нарешті його вивели на галаянку й він побачив Білий дім, прикритий згори шатром — бетонним склепінням викопної тварюки. Білий дім здався Гайдукові декорацією, зануреною у вічну полярну ніч. Його освітлювали прожектори, як якийсь виправний заклад на півночі Канади.

Третій етап перевірок містився усередині Білого дому. Гайдуку видали комплект стерильної білизни, сині штани й куртку з дешевої бавовни з літерою “V” на лівій нагрудній кишені. Злоязики вашингтонські журналісти писали, що диктаторам тут видають яскраво червону уніформу, ісламським можновладцям — зелену, європейським демократам, переважно — геям — блакитну, російським олігархам — смугасту, тільки китайцям дозволялося не перевдягатися. Уніформу запровадили після інциденту з зараженням попереднього президента Конфедерації Держав Північної Америки вірусом хвороби Джоссера, принесеним еміром одного з арабських еміратів на розкішному золотаво-зеленому халаті. Довелося на три місяці закрити Білий дім для дезінфекції й проведення спеціальної програми щеплень.

Перевдягнувшись у тісний наряд, що робив його схожим на пацієнта лікарні в Бетезді (треба було надягти не куртку, а пелерину в квіточки, що застібається ззаду і дає можливість оглянути голу дупу пацієнта, подумав Гайдук), він пройшов до сусідньої кімнати, оздобленої в старомодному стилі — з дубовими панелями і важкими меблями: перед монітором чатував рожево-шочий гігант у білосніжному кашкеті, синьомо френчі з червоними вилогами й золотими гудзиками, у білих штанах й лакованих чорних черевиках — збрів в цього гіганта Гайдук не помітив.

У дверях з'явилася худенька, си-ва, зі смішними дитячими кісками жінка з жвавими чорними очима, привітно всміхнулася Гайдукові й урочисто промовила:

— Містере Гайдук, перша леді, сенатор Ван Лі очікує вас.

Це була Марта Джеферсон, перша помічниця дружини президента КДПА — Ширлі Мак Доул. Тепер — сенатор Ширлі Ван Лі.

Гайдук ступив до дверей, ледь не зачепивши дубовий стілець, на якому сидів рожевошочий гігант, що навіть не поворухнувся, не звів очей з монітора.

Далі буде.

Олекса ДОВГИЙ,
Іван РЯБЧИЙ

*Творити світ!
Творити в нім себе!
Бо світ і ти —
одне ростуче тіло...*
Л. Горлач

НАПИТИСЬ ІЗ РІДНОЇ КРИНИЦІ...

Перші поетичні збірки Леонід Никифорович видавав під своїм справжнім прізвищем — Коваленко. Але вийшло так, що в Україні на той час уже був один Леонід Коваленко — відомий публіцист. Леоніди, обидва Коваленки, приятелювали. Відоміший — публіцист — одного разу попросив Леоніда: “Слухай, я вже людина в літах. До мене приходять друзі і кажуть, що я з глузду з’їхав, став на пенсії вірші строчити. Може, підписуватимеш псевдонімом?” Але псевдо Леонід Коваленко — не публіцист, а поет — брати не став. Взяв мамине прізвище — Горлач. Так збагатилась українська література ще одним славним ім’ям.

У ранніх творах Горлача живе неповторна краса поліських гаїв та лісів, луків, річок і криниць. Полісяни внесли в його творчість свої пісні, мудрість, ширину, довірливу любов до всього живого. Пізніше це все ширше й ширше втілюватиметься у вірші Горлача, та перша безпосередність буває чи не найвразливішою, найчуттєвішою:

*Тепер я ходжу щоранку
В серце своє позичати:
У сонця — вінок веселки,
У річки — води п’янокі,
У луку — соку земного...*

Перша збірка Леоніда Горлача-Коваленка вся була насичена природними побутовими реаліями, окремі твори й рядки засвідчували потяг поета до багатьох тем, барвистого, густого письма, прагнення до афористичної узагальненості: “Хто криницю викопав удома, Той напиться вернеться до неї”; “Я навіть у космічному польоті Земне тяжіння не переборюю”. Уже в першій своїй книжці Горлач звернувся до такого складного для митця-початківця жанру, як поема. Твір “Смерть діда” став прологом у творчій роботі поета над великими поетичними формами, апофеоз якої — романи “Мамай” і “Мазепа”, про перший із них далі.

Молодий поет працював у редакціях газет, учителював, потім переїхав до Києва, де залучився до активного літературного життя. Одна за одною вийшли у світ його книжки “Лебеді”, “Диво-світ”, “Танок дощу”, “Співучий млин”, “Четвертий вимір”, “Зірниця”, “Світовид”. Надрукував він і низку творів для дітей, літературно-критичні нариси про Платона Воронька та Павла Усенка, публіцистичну книгу про БАМ (у співавторстві). Потім Горлач працював у видавництві, був відповідальним секретарем комісії друкованих органів Спілки письменників, упорядковував низку колективних збірок.

Поступово формується його мистецький почерк. Найяскравішою рисою поезії Леоніда Горлача була фольклорність. Уже в ранніх віршах відчувався пісен-

ДОЛИНА, ЗДОЛЕНА БЕЗ ДНА...

Скільки великих імен подарувала нам Чернігівська земля! Ічнянці Василь Чумак та Іван Мартос, борзенець Микола Гладкий, ніжинець Марк Бернес, уродженка Новгород-Сіверського Раїса Іванченко. Любеч дав Україні видатного Антонія Печерського, Сосниця — всесвітньо відомого режисера Олександра Довженка, сам Чернігів — генія українського художнього Слова Михайла Коцюбинського. Чернігівщина постійно виявляла неабиякі щедроти на нові й нові таланти. От і Леоніда Коваленка дала нам. Народився він у селі Ріпки, в дитинстві і юнацтві жив на Ічнянщині, там закінчив середню школу. Чудова природа Чернігівщини, все оте щире й сердечне селянське оточення, де минули юні роки майбутнього поета, не могли не позначитися на формуванні його поетичного світогляду, його потягу до Слова.

ний повів, безпосередня наспівна інтонаційність, грайлива строфічна розмаїтість. Пізніше ця якісна ознака поглиблюється, на бере авторського переосмислення, певного ладо-ритмічного спрямування.

*Ой, у полі жито
Грозою промито,
А старого партизана
Не вбито, не вбито.
В його узолів’ї
Не ридать коні,
І не пишуть зорі
Чорну похоронну...*

Переосмислення фольклорного набутку, творчий розвиток його елементів можна вважати чи не єдиною вірною шляхом збагачення мовно-лексичних засобів. Це неухильно призводить до економності виражальних засобів. Такий процес відбувся і в поезії Леоніда Горлача.

ЕКОЛОГІЯ ТА ІСТОРІЯ

Поступово змінювалась і Горлачева фраза. У ранній поезії він був надто афористичним, лаконічним, пізніше зосереджується на образі, думці:

*Я так давно
у житті не лежав —
у голубому просто неба жити.
Жита однакові у всіх державах,
та колоски для різного налити.*

*Жита однакові у всіх державах.
Та тільки вдома запитає поле,*

*неначе в серце колоском уколо:
“А ти давно
у житті не лежав?”*

Так зароджувалася “екологічна лірика” Леоніда Горлача, яка набуває потужного звучання в останній його поетичній збірці — “Обрії душі”. Кожна з частин цієї книжки — “Грози пручання”, “Знак розбитого ярма”, “Простір далини” — закликає до очищення. Ідеться про екологію не тільки природи, а й історії, душі, самого людського життя.

Історичність — друга важлива риса поезики Леоніда Горлача. Поет дбайливо збирав творчий матеріал, глибоко його досліджував. Так з’являлися твори на кшталт трагедії “Комітас” про видатного вірменського фольклорознавця і композитора. Комітас — як згодом Аскольд, Сірко і Мамай — пов’язаний із рідним краєм, він стає частиною природи, душею нації. Трагедія “Комітас”, приміром, звучить як потужна грозова симфонія. Це не поема, не драма, не роман у віршах — це епос. У “Ріпкинському Гомері” Горлач створює могутні симфонії людських душ, майстерно вплетених у повсюдний, неспинний плінспів Природи. У музиці слова не губляться образи людей, вони ще чіткіше вимальовуються на такому тлі.

Леонід Горлач усе частіше звертається до епічності великої поетичної форми. “Пастелі”, “Юрмальські сосни”, “Музичні акварелі”, “Обрії душі” — бага-

топланові, поліфонічні цикли поезії. У “Пастелях” яскраво помітна тонка, прозора, тичинівська ажурність, барвистість, об-разність.

*Так рано колючий
просмалений пил
уївся у землю, забуту дощами.
Посивіла хата
на ребра стропил
вкладає печаль
за новими снопами...*
“Падає пил”

*Ці заходи, ці присмерки,
ці присмертні,
цей переліт,
коли вже не летиш,
цей гриб крилатий
при трухлявім прикорні,
ця сріблянка,
аж посивіла тиш...*

Часом це здається грою в Поезію, ще вибагливішою, ще сміливішою і природнішою, ніж у декого з нині модних молодих авторів.

*Січеться сніг. Горить вогонь
у переметеній долині.
Як затишно зробилось нині
при пелюстках твоїх долонь!*

*Вони цвітуть, немов весна,
що вже пробитися воліє
отим вогнем, який жаріє
в долині здолений без дна.*

Але це не гра — це реальне світовідчуття Поета. Або й справді — Гра, тільки Гра у справжнє Життя...

ЕПОСИ “РІПКИНСЬКОГО ГОМЕРА”

Горлач як поет протягом років еволюціонував. У “Юрмальських соснах” переважали оповідність, притишеність, спокійний тон:

*Ось він цвіте, оповитий
морськими вітрами.
Цвіт той несуть
у блакитних
оках латиші.
І постає із прадавніх віків
над світами
берег оцей, як безмежся
людської душі.*

Нині це інший, менш дидактичний Горлач. І казковіший, ніж раніше:

*Лишаю ліс.
А він шумить:
— Куди?
— Я до людей.
— Лишайся, не ходи.
Рости зо мною,
ти ж бо лісовик,
почуєш сміх мій
і печальний крик.
А люди — що?*

Притча та казка стали чи не головними рушійними силами Горлачевих романів-епосів. “Мамай” — яскраве тому свідчення. Це квінтесенція творчості Леоніда Горлача. Цей твір частково побудовано на зразок Дантової “Божественної комедії” — є пекло, рай та чистилище. Та згодом головний герой — характерник Мамай — повертається до звичного життя, вирішивши перечекати лиху годину, яка спіткала нині Україну.

Вражає широта задуму — від біблійної притчі про в’їзд Ісуса у Єрусалим (під час якого Син Божий розмовляє з Мамаєм і провіщає йому майбутнє) до сатиричного дидактизму в дусі Алі’єрі, від туги за пасторальною Макарією (наскрізний образ козака-пасічника Макара) до гірко-іронічного образу сучасного господаря-Бабая, у якому напевно вгадується один дуже відомий політичний діяч.

На жаль, “Мамай” ще недооцінений критикою. Шкода. Бо з усіх створених українськими митцями образів легендарного характерника, який утілює саму душу українського народу (сотні творів художників, народних майстрів, скульпторів, роман Олександра Ільченка, кінострічка Олеся Саніна, пісні Олега Скрипки, гуртів “Кому вниз”, “Мамай”), Горлачів Мамай — найживіший, найзрозуміліший, найбільш кінематографічний.

До речі, багато віршованих романів Леоніда Горлача — то майже готові кіносценарії. Насамперед це “Аскольдів перстень”, та — “Мамай”. Сподіваємось, знайдуться режисери, яких зацікавлять ці твори.

Треба ще сказати, що мова цього роману близька до народної, вона настільки природна, що, здається, ніби мовлена з вуст, а не написана. У ній немає штучності, хоча сюжет — значною мірою фантастичний.

Своїми найновішими творами Леонід Горлач засвідчив, що він поет високого рівня майстерності, поет видатний. Його лірика та романи варті найвищої оцінки.

— *Олександр Анатолійовичу, розкажіть про семінар і про те, що Вам запам'яталося з ізраїльського досвіду догляду за літніми людьми?*

— Семінар на тему: “Допомога літнім людям” проходив у місті Хайфа в міжнародному навчальному центрі ім. Голди Мер. Геронтологи й геріатри із Сербії, Молдови, Грузії, Америки, Албанії дізналися, як на практиці організована ізраїльська система охорони здоров'я для літніх людей, як вона співвідноситься з медичним страхуванням.

Рівень життя в Ізраїлі високий, але коли вмикаєш їхнє радіо, то відразу чуєш про негаразди: до прямого ефіру телефонують літні люди зі своїми проблемами. Але, попри це, там є розуміння, підтримка з боку держави, що дозволяє людям літнього віку комфортно почувати себе в суспільстві.

В Ізраїлі, як правило, молодь у 20—30 років отримує в кредит житло, і тому немає конфліктів за приміщення, які належать людям похилого віку. А в Києві на житло літньої людини розраховують діти, внуки, брати й сестри.

В Ізраїлі літні люди використовують власне житло як спосіб розрахунку за геріатричні послуги, які їм надає держава. І жодного разу не було таких прикрих випадків, щоб у пенсіонера забрали квартиру і не надали йому належних послуг з утримання та обслуговування.

В Ізраїлі добре організовані стаціонарні місця зустрічі літніх людей протягом дня: вони сюди приходять і на лікування, і на тренування, і на спілкування. Будинки для літніх людей структуровані, поділені на сектори: все залежить від того, чи може пенсіонер себе обслуговувати чи йому потрібен догляд медсестри.

Місцеві геронтологи вивчали, які фактори сприяють довголіттю. Один із суттєвих факторів, після генетичних властивостей, — адекватне соціальне оточення, залучення до соціальної активності, відчуття потрібності. В розмовах про раціональне харчування, фізіотерапію, фізичні навантаження, ми трохи забули про цей фактор.

Ізраїльське суспільство налаштоване на кооперацію на всіх рівнях — від родини до клініки. Намагаються, щоб літня людина жила в родині, але коли немає такої можливості, то всі питання із її проживанням вирішують оптимально для неї, для суспільства, для родичів. Усі потребують канікул: і батьки, і діти, тобто окрім взаємодопомоги потрібен і взаємний відпочинок.

— *Чи відрізняється ставлення до літніх людей в Ізраїлі від нашого?*

— Воно дружнє, там працюють спеціальні державні програми з налагодження взаєморозуміння між поколіннями. Літніх людей запрошують на зустрічі з дітьми у школи й дитсадки.

Є багато програм, що мають за мету покращити ставлення до людей старшого віку. Конфлікт поколінь завжди існував й існуватиме, але там із розумінням ставляться до літніх людей і намагаються пом'якшити ситуацію зі старінням нації, яка існує у всіх країнах.

Хоча не варто стверджувати, що в Ізраїлі літнім людям добре, а в Україні — зовсім погано. Там є чітка траєкторія змін, а в нас — нестабільність у багатьох секторах державної економіки.

— *Це правда, що з розвитком цивілізації збільшується кількість людей із хворобою Альцгеймера?*

— Так. Справа в тому, що раніше до цієї хвороби просто не доживали, адже вона частіше проявляється у старшому віці. Досить значний відсоток хворих на Альцгеймера після 75-ти років.

Досі точно не відома причина хвороби. Генетичні й спадкові фактори мають кардинальне значення, а ще впливає харчування: харчові добавки, консерванти створюють сприятливі умови для виникнення хвороби. Чим натуральніша їжа, тим менша ймовірність, що людина захворіє.

— *Мабуть, зі збільшенням кількості одиноких людей похилого віку варто задуматися над кількістю будинків для їхнього утримання?*

ОЛЕКСАНДР ПОЛЯКОВ: «СТАРІСТЬ — ЦЕ НОВА СВОБОДА»

Життя — це дорога, але вона така різна: спочатку це шалена магістраль, якою мчимо зі швидкістю вітру, а потім — стежка, якою повільно бредемо в роздумах і спогадах. І як перейти оту межу від автостради до стежини, щоб не скотитися у прірву, щоб не залишитися на узбіччі суспільства? Як зустріти пенсійний вік із його особливостями й складнощами, як підготуватися до старості, про все це розповідає гість “Слова Просвіти” Олександр ПОЛЯКОВ — доктор медичних наук, завідувач лабораторії професійно-трудової реабілітації в Інституті геронтології НАМН України ім. Д. Ф. Чеботарьова. Він розкаже нашим читачам, чому у світі збільшується кількість літніх людей із хворобою Альцгеймера, а також про поняття “успішне старіння” тощо.

В Інституті геронтології Олександр Поляков працює ще з 1981 року. Нещодавно він повернувся з міжнародного геріатричного семінару, який проходив у Ізраїлі і на якому обговорювали проблеми старіння сучасної людини. Отож він розповість про ізраїльську систему охорони здоров'я та державну підтримку літніх людей, які варто було б перейняти і нам.

— В Україні недостатня кількість і якість будинків для літніх людей. І проблеми починаються вже з того, що в законах чітко не прописано, що означає “одинокі проживаюча особа”. Формально у неї родичі є, а практично вона всім байдужа. Через що людина довго не може потрапити до такої установи, як будинок для літніх осіб.

У західних країнах багато приватних будинків для людей літнього віку, які цікаві тим, що кожен там відчуває себе дуже комфортно: ставить зручні меблі і живе, як у своїй квартирі. Варто було б і нам перейняти такий досвід.

— *Можливо, варто починати вирішення проблеми літніх людей із системи охорони здоров'я?*

— За роки незалежності змінилося 15 міністрів охорони здоров'я України! Державний службовець за всієї своєї геніальності не може реалізувати жодного плану розвитку, адже поки він розбирається з паперами, вже інші стукають у двері з вимогою залишити посаду. Така ситуація просто недопустима, ми не даємо шансу повноцінно себе реалізувати, кваліфіковано працювати, знайти слабкі місця у структурі охорони здоров'я.

— *Часто літні люди говорять: “Дожили до віку на природі”. Чим викликано таке бажання?*

— Для здоров'я краще жити в умовах сільської місцевості, де людина відчуває себе розкутіше. На природу, коли це відповідає внутрішньому світу, тягне за будь-якого віку.

Довгожителі говорять, що не поїдуть до міста “у клітку”, бо на природі мають свободу. Хоча має значення, наскільки життя у лоні природи відповідає запитам людини: якщо вона все життя жила в місті, і одного разу забрати її у село — це може мати негативний ефект. Влітку багато пенсіонерів, які живуть у містах, їздять на дачу, працюють на городі.

Нинішній Київ перетворили на суцільний будівельний майданчик, а літня людина глибоко переживає зміни: ось скверик зруйнували, де вона зранку прогулювалася, ось замість улюбленої книгарні поставили бутік. Емоційні літні люди конфліктують і страждають від того.

— *Олександр Анатолійовичу, чи досліджували, як обрана професія впливає на довголіття?*

— Мені відомо, що найвищий рейтинг довголіття серед творчих професій, зокрема у керівників оркестрів, диригентів, священнослужителів. Люди, які соціально затребувані, живуть довше. Тому ті професії, які дозволяють людині відчувати свою необхідність, сприяють довголіттю. Багато довгожителів і серед політиків, навіть се-

ред диктаторів — Мао Цзедун, Кім Ір Сен та інші.

— *Світ змінюється шаленими темпами, чи не виникне дисонанс між професійними здібностями людини і реальним часом?*

— Деякі професії змінюються, але класичні масового виробництва залишаються. Зараз усі нові професії монополізували люди молодого й середнього віку. А в секторі традиційних професій на ринку праці виник дефіцит.

Фрезерувальник, токарь, столяр — ці професії є, а людей, які хочуть працювати в таких умовах, стає менше й менше. Необхідні зусилля держави й геронтотехнології. Треба шукати нові форми залучення осіб старшого віку у виробництво, для літніх людей необхідні і адаптація робочого місця, і підсилювачі освітлення, і гнучкий графік роботи.

Зокрема в Голландії і Японії адаптують робочі місця під знижені можливості літніх людей. Наприклад, на певному конвеєрі збирають машини. В Японії розробили спеціальне крісло, на зразок стоматологічного, з дисплеєм управління, щоб літній працівник не лежав під машиною, а міг регулювати і підкручувати деталі в зручній для нього позі.

Основні професії залишаються, і перенавчання буде ефективним у рамках набутої професії. Бо фрезерувальника можна переорієнтувати на працю за новим верстатом, а не на програміста.

— *Олександр Анатолійовичу, як людина має готуватися до старості?*

— Важлива не лише профілактика захворювань, а й психологічна підготовка до старіння. Людина має знати свої перспективи у літньому віці, як боротися зі стресогенним фактором.

Люди, старіючи, часто починають вживати алкоголь, адже думають, що таким чином знімуть стрес. Це дуже розповсюджене серед відомих людей — олімпійські чемпіони, зірки естради. Вони часто помиляються рано, бо не витримують дисонансу між славою й буденним життям. Треба усвідомлювати, що солодке життя вічно тривати не може.

Уміти бути людиною похилого віку непросто. Кожен вік по-своєму прекрасний — це не ілюзія, у цьому є своя родзинка. Людина в літньому віці переосмислює цілі, цінності, ставлення до життя, оточуючих. Старість — це нова свобода.

За кордоном багато шкіл, де проводять спеціальні тренінги, які доводять, що в літньому віці можна бути соціально активним, навчають по-філософському дивитися на життя. У нас поки що цьому питанню не приділяють належної уваги.

Пам'ятаю бабусю, у якій в 90 років виникла цікавість до життя. Був 2003 рік, коли суттєво підвищили пенсії для пенсіонерів-колгоспників. І та бабця, що має освіту чотири класи, каже: “У нас з'явився бюджет: перше — купую заморожені фрукти, друге — витрачаю гроші на ліки, третє — купую паливо для доньки, яка їздить у гості з Черкас на моторолері, четверте — на те, на се правнукам”. Людина відчула свою значущість, важливість у родині.

— *Виходить, що вміння старіти — це справжня філософія?*

— Зараз виник термін “успішне старіння”, однак він не досить коректний, це калька з англійської мови. У західних країнах набирає популярності концепція “успішного старіння”, що визначає, як найкраще повинно протікати старіння, використовуючи сучасні досягнення медицини та геронтології.

Поняття “успішного старіння” включає комбінацію наступних факторів, що повинні супроводжувати старіння: низька вірогідність хвороб або інвалідності, високі можливості до навчання та фізичної діяльності, залучення до активного життя суспільства.

Найбільша розкіш — це розкіш людського спілкування

Редактор рубрики
Наталія АНТОНЮК

ВІЧ-НА-ВІЧ З ПОЕЗІЄЮ

Т. ЧЕРЕП

Поезія — вона має над нами велику силу: бентежить, тривожить, радує, надихає, змушує думати. З нагоди Всесвітнього дня поезії у мистецькій вітальні Київського літературно-меморіального музею-квартири П. Г. Тичини весь вечір звучали вірші.

Розпочала цей душевно теплий захід одна із його організаторів, лауреат премії ім. П. Г. Тичини, поетеса Ніна Гнатюк, яка вже своїми першими віршованими рядками викликала позитивні емоції у вдячних слухачів. Навесні, як ніколи, хочеться слухати про красу та любов.

На роздуми про нелегку долю Павла Григоровича Тичини наштовхнув декламуванням його творів заслужений артист України Борис Лобода.

— Це був справжній український поет, — зазначив він, — і вся його творчість була справжньою.

Серед запрошених у залі зібралися ті, кому пощастило свого часу зустрітися з Генієм слова особисто. Вони радо діли-

лися спогадами. А доктор філософії, мистецтвознавець Дмитро Степовик, користуючись нагодою, передав до музею деякі речі з особистого архіву, що пов'язані саме з Павлом Григоровичем (його підпис на одному з аркушів, фото останніх років життя і т. п.).

— Я був у цій квартирі в студентські роки разом зі своїми друзями-однолітками, — говорив Д. Степовик. — Бідні, сільські діти. Як хвилювалися ми під час тих незабутніх зустрічей із поетом. А він для кожного знаходив добре слово. “Пишіть, — повчав, — простою, народною мовою. Так, як говорите. От тоді у творчості вашій буде душа”.

Ніна Гнатюк зустріла Тичину ще дівчачам на одній зі столичних вулиць. Заслужена журналістка України Емма Бабчук вперше побачила його на ювілейних Шевченківських святкуваннях в університеті. Павло Григорович був у захваті від вірша тоді ще поета-початківця Петра Осадчука про дівчинку і море, і написав власноруч “чудесно, пречудесно”. Під час зустрічі Петро Л-

ліч, тепер вже відомий український поет і сатирик, один із лауреатів премії ім. П. Г. Тичини, зізнається, що після цих слів він уже просто не зміг би писати гірше. Прочитана ним поезія змусила кожного задуматися над тим, у який нелегкий час ми живемо.

Тему кохання продовжила ще одна з лауреатів тичинівської премії Марія Людкевич. До речі, ця мила жінка не тільки пише сама, а й навчає цьому талановиту львівську молодь:

— Наша сьогоднішня юнь береться за перо, і це не може не радувати. Поети-початківці не шукають легких шляхів (складна техніка віршування — верлібр, білий вірш), але вони вчаться мріяти, думати. За ними — майбутнє держави, якій треба по-справжньому ширих, відданих, здібних будівничих.

Творчими здобутками поділилися з однодумцями поети Юрій Завгородній та Ярослав Черногуз. Останній ще й порадував грою на бандурі. Трепетно звучала музика написана ним на слова П. Г. Тичини “Деся на дні мого серця”.

Наприкінці директор музею-квартири Тетяна Сосновська сказала:

— Приємно, що сьогодні тут так широко і так багато говорили саме про Павла Григоровича. За жаль, у часи минулих за нього ми чули занадто мало. Нині кожен день відкриває нам Тичину все більше і більше. Співробітники нашого культурного закладу, зокрема наукові працівники Г. Г. Донець, А. М. Полотай, Н. Г. Похолок, О. К. Сливинська, С. М. Кентій, щодня роблять усе від них залежне, аби ті, хто завітає до музею вперше, неодмінно приходили потім сюди ще не раз зі своїми дітьми, внуками, знайомими. Але ось така увага з боку творчої української еліти до постаті поета не може не радувати кожного з нас.

Учасники заходу з повагою говорили про свого наставника, вчителя, а також дарували шанувальникам слова власні сонячні словосплетіння. Віч-на-віч із поезією провели вечір ті, хто завітав того дня до музею. Вона, милозвучна і неповторна, вкотре збагатила людські душі свіжими, новими відчуттями.

«ЛЕТЮЧИЙ ГОЛЛАНДЕЦЬ» — ЛАУРЕАТ ПРЕМІЇ

Ольга ЮРЧИШИНА,
краєзнавець

Нещодавно лауреатом Всеукраїнської літературно-мистецької премії імені Степана Руданського став його правнучатий племінник, житомирський Олексій Боржковський, лікар вищої категорії, підполковник медичної служби, активний громадський діяч.

Виконуючи заповіт свого батька, Олексій Боржковський багато років поспіль досліджує життєвий і творчий шлях Степана Руданського, працює в архівах, музеях, бібліотеках України, популяризує творчість свого славного родича. Написав і видрукував чимало літературознавчих розвідок, статей, серед яких чільне місце належить публікаціям про Степана Руданського. За неписаною вдачу, невтомну працю в одному зі своїх листів покійний Дмитро Нитченко назвав його “летючим голландцем”.

Він разом із однодумцями побував у всіх місцях, пов'язаних з іменем поета: Санкт-Петербурзі, Ялті, Хомутинцях, Руданському, Гайвороні, Сімферополі та інших. Допоміг обладнати музейну кімнату в НБК № 15 “Гімназія-школа-садок” у Ялті. Завдяки його клопотанням цей заклад носить ім'я Степана Руданського. Олексій Боржковський організував збір книжок для бібліотеки імені Степана Руданського в Сімферополі, надав цікаві матеріали для музею поета в Хомутинцях, для школи й сільської бібліотеки в с. Руданському на Вінниччині, музею Івана Франка в Криворівні та ін. Він постійний учасник літературно-мистецьких свят на батьківщині Степана Руданського, вечорів пам'яті поета в Криму, в Національній науковій медичній бібліотеці України в Києві тощо. З його ініціативи до 175-ї річниці від дня народження Степана Руданського побачили світ ювілейна поштова марка та конверт із зображенням поета.

Світлина лікаря-подвижника ілюструють низку видань: буклет “Степан Васильович Руданський” (Вінниця, 2004); книжки: “Всміхається Руданському нове тисячоліття” — збірка творів лауреатів Всеукраїнської літературно-мистецької премії імені Степана Руданського (Вінниця, 2008); “Степан Руданський (1834—1873). Поет, лікар, громадянин” (К., 2009), де Олексій Боржковський один із укладачів; художньо-документальну повість для дітей Євгена Білоусова “Степан Руданський — поет і лікар” (Тернопіль, 2008).

Разом із Олексієм Боржковським ми розшукали в с. Малі Кутища на Вінниччині занедбані могили рідної сестри поета Ольги Руданської та її чоловіка, священника Стефана Комарницького, упорядковуємо, садимо квіти. Лікар за власний кошт виготовив меморіальні дошки.

Активний діяч Житомирської “Просвіти” лікар Боржковський бере участь у наукових конференціях, часто виступає перед студентами, учнями не лише Житомира та області, а й у багатьох інших кутках України, поширюючи творчість свого видатного прашура, красу і велич українського слова.

Любов до рідної мови, пошану до творчості Степана Руданського лікар передає у спадок двом синам, восьми онукам, правнукові. Сотні плодівих дерев, посаджених його дбайливими руками майже всюди, де довелося йому побувати, що буйно квітнуть і щедро родять людям на втіху, є живими пам'ятниками Людській Доброті, Працелюбству, Безкорисливості та Щедрості Душі.

БУДЬМО ГІДНИМИ СВОЄЇ МОВИ...

Галина ГЕРАСИМЕНКО
м. Макарів

“Мужай, прекрасна наша мова!” — під такою назвою нещодавно в актовому залі Макарівського ЦТДЮ імені Данила Туптала відбулося свято мови, приурочене до Дня народження видатних геніїв нашого народу Тараса Шевченка та Лесі Українки. Разом зі своїм керівником Т. М. Отрохом свято підготували й провели вихованці фольклорно-етнографічного гуртка “Дивокрай”, що діє при Макарівському ЦТДЮ.

На свято завітали учні 1—2-х класів Макарівського НБК “ЗОШ І-ІІІ ступенів — природничо-математичний ліцей”, вчителі, керівники гуртків, батьки, гості. Маленькі учасники свята з радістю дарували глядачам свою творчість: виконували українські народні дитячі пісні, організовували ігри, загадували присутнім загадки, старанно декламували вірші Т. Шевченка та Лесі Українки.

Директор Макарівського ЦТДЮ І. Л. Годенков привітав усіх зі святом і розповів, що покровитель центру, світло духовності Свяятий Димитрій Ростовський (в миру Данило Туптало) також багато зробив для нашої мови. Богослов, проповідник, священник, історик, філософ, вихователь, письменник, поет, драматург і композитор, Данило Туптало, також був засновником школи сучасної української мови, за його творами навчався ще юнаком Тарас Шевченко, інші видатні діячі української культури.

Свої музичні вітання глядачам та учасникам свята зичили й гості. Викладач музики Макарівської дитячої школи мистецтв

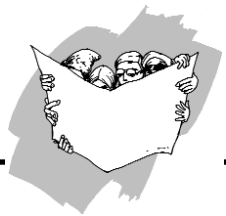

Олександр Третяк познайомив малечу з нашим давнім музичним інструментом бандурою та розповів про її попередницю — кобзу. Виконавши кілька народних пісень під супровід бандури він просто зачарував глядачів. Вчитель Макарівського ліцею, учасник вокального ансамблю “Святоколо”, Володимир Хоменко, виконав кілька своїх пісень під гітару.

Глядачі вітали учасників та гостей гучними оплесками. Особливо це було приємно маленьким гуртківцям, адже це був їхній дебютний виступ. Їхні очі світилися

радістю — оплески були нагородою їм за старанність та артистизм. Адже вони своїми виступами прагнули донести до глядачів красу українського слова, його мелодизм і значущість для кожного українця.

Дивлячись і слухаючи виступи дітей, бачачи їхнє старання, вогник в очах їхнього керівника, мимоволі проймаєшся цим духом, і хочеться вірити, що цей трепет до слова, до мови вони нестимуть і далі, будуть гордими та гідними її, чого хочеться побажати кожному: “Мужаймося, будьмо гідними нашого рідного слова!”

Ассоль ОВСЯННИКОВА-МЕЛЕНТЬЄВА,
м. Москва. Фото автора

ШЕВЧЕНКІАНА НА АРБАТІ, 9

У Національному культурному центрі України в Москві відбувся урочистий вечір, присвячений 197-й річниці від дня народження Тараса Григоровича Шевченка.

Радник-посланник України в Російській Федерації В’ячеслав Яцюк зачитав вітання від імені Надзвичайного і Повноважного Посла в Російській Федерації Володимира Єльченка. Генеральний директор Культурного центру, доктор історичних наук, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка Володимир Мельниченко виступив із доповіддю “Увічнення пам’яті Тараса Шевченка в Москві до 200-річчя з дня народження”.

Доповідач нагадав, що 1961 року до 100-річчя від дня смерті поета вулиця Дорогомилівська на правому березі Москви-ріки була перейменована в набережну Тараса Шевченка, а до 150-річчя від дня його народження у 1964-му на цій набережній перед готелем “Україна” було відкрито величний пам’ятник. Проте це ніяк не пов’язано з реальними історичними місцями перебування поета в місті. Настав час заглибитися в цю важливу проблему й відзначити нарешті на мапі Москви науково обґрунтовані пам’ятні місця, безпосередньо пов’язані з Тарасом Шевченком.

До 200-річчя поета насамперед необхідно спорудити в Москві пам’ятник Тарасу Шевченку й Михайлу Щепкіну, який був найближчим другом поета. Про їхню дружбу поет писав: “Вот это, что называется друг. И я бесконечно счастлив, имея такого искреннего друга”. Саме Щепкін прихистив поета в березні 1858 року, який жив у актора протягом двох тижнів. Можна, наприклад, увічнити момент, який зафіксував 19 березня 1858 року у своєму щоденнику Тарас Григорович: “Вышли мы с Михаилом Семеновичем из дому...” Або відлити в бронзі відзначену Шевченком іншу мить із його останнього дня в Москві 26 березня: “В 9-ть часов утра расстался я с Михаилом Семеновичем Щепкиным...” Утім, це вже робота художників і скульпторів.

Де міг би стояти пам’ятник? На розі Воронцовського й Староименовського провулків біля сучасного будинку № 12/6, на місці колишнього володіння Щепотєвої. Здається, сам Господь залишив перед цим будинком затишний зелений шматочок землі, що не виходить за червону лінію провулків.

Упродовж багатьох десятиліть помешканням Щепкіна вважався так званий будинок Павла Нашокіна у Воронцовському провулку: він зберігся і, таким чином, ототожнювався з матеріальною пам’яткою про дружбу двох геніїв — артиста і поета. Проте насправді Щепкін жив в іншому будинку, що не зберігся, і виправлення прикрої помилки лише на папері недостатньо, доцільно довести його до логічного завершення — спорудженням пам’ятника великим друзям, які обидва дорогі Москві й Києву, російському й українському народам. Це по-перше.

Тарас Шевченко. Портрет Михайла Щепкіна

По-друге, слід встановити першу в російській столиці меморіальну дошку на будинку Російської академії малярства, скульптури й архітектури по вулиці М’ясницькій, 21, де поет двічі бував у березні 1858 р. у свого знайомого Аполлона Мокрицького.

По-третє, Україні слід порушити питання про встановлення пам’ятного знака на честь знесеного храму Святого Тихона Амафунтського на Арбатській площі, на якому зазначити, що півтора століття тому, у квітні 1861 року, дорогою з Петербурга до

України в ньому знаходилася домовина з прахом великого українця.

Володимир Мельниченко повідомив, що ставитиме питання про присвоєння Національному культурному центру України в Москві імені Тараса Шевченка.

Минулого року в Центрі започаткували традицію запрошувати на шевченківські свята щойно відзначених лауреатів Національної премії України імені Тараса Шевченка. Торік на сцені Культурного центру актор Національного академічного українського драматичного театру ім. М. Зайко-вещької, народний артист України Богдан Козак показав композицію за творами Кобзаря, відзначену найвищою в Україні нагородою за творчий внесок у розвиток культури й мистецтва. Цього року московські українці радо зустріли солістку Національної опери України імені Тараса Шевченка, народну артистку України Лідію Забілясту, яка за кілька днів до того отримала Національну премію України.

Лідія Леонідівна виконала пісні на слова Тараса Шевченка, романси П. Чайковського, арії з опер Дж. Пучіні тощо. Зал був просто у захваті від майстерності співачки. Її хвилюючий і глибокий, потужний і душевний голос викликав захоплення у глядачів, перетворював їх на шанувальників таланту артистки. І ми зайвий раз пересвідчилися, що державну нагороду такого гатунку отримують справді найкращі.

Не обійшлося й без приємного здивування. Зазвичай співаки приїждять із власними концертмейстерами, але Лідії Забілястій акомпанувала професор Московської консерваторії ім. П. Чайковського, завідувачка кафедри концертмейстерського мистецтва, заслужена артистка Росії Наталія Богелава. Виявилось, що їх поєднують давні творчі стосунки. Познайомившись 1979 року в Таллінні на конкурсі М. Глінки, 1982-го, на Всесоюзному конкурсі ім. П. Чайковського в Москві вони вже виходили на сцену разом. І в тому, що тоді Лідія Забіляста стала срібним лауреатом (золото того року не знайшло свого героя), є вклад і концертмейстера. З того часу, коли Лідія Леонідівна виступає в Москві, їй завжди акомпанує Наталія Володимирівна. Останній раз це було багато років

Лідія Забіляста

тому. Завдяки запрошенню Культурного центру вони знову мали щастя разом вийти на сцену. “Це була зустріч, справді хвилююча до сліз”, — сказала співачка.

Після концерту Лідія Леонідівна роздавала автографи, фотографувалася, відповіла на питання прихильників її таланту. Поспілкувались зі співачкою і ми.

— Які враження залишилися від цього приїзду до Москви?

— Мені подобається Культурний центр, дуже! Атмосфера, люди, які тут працюють, його ритм життя. Центр нагадує мені Ватикан у Римі — державу в державі, що живе за власними, загальнокультурними, духовними законами. Тут навіть повітря особливе! Потрапляючи у ці стіни, не віриться, що ти знаходишся у центрі російської столиці.

По аплодисментах я відчула, що у Москві є той справжній слухач, заради якого виходиш на сцену. Сприймаю це з особливою радістю. Тому наша зустріч була дуже приємною. Сподіваюся, що взаємно.

СЛОВО Прогвіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

ПЕРЕДПЛАТА НА 2011-й
Ви — зі “Словом Прогвіти”, бо це — ваша газета!

Вартість передплати
(з доставкою і поштовими витратами):

на 1 місяць 4 грн 77 коп. на півроку 25 грн 77 коп.
на 3 місяці 13 грн 71 коп.

Поштовий індекс — 30617, сторінка 63 в “Каталозі”

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Прогвіти”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА
Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЩУК

Заступники головного редактора
Петро АНТОНЕНКО
279-49-47,
Євген БУКЕТ
279-39-55

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ прогвітианської роботи
Надія КИР’ЯН

Відділ культури
Микола ЦИМБАЛЮК
279-49-47

Відділ літератури
Марія КУЧЕРЕНКО
270-55-57

Відділ коректури
Тетяна ЩЕРБАК
278-63-69

Комп’ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК,
Олег БЕССЬКИЙ
278-63-69

Кореспонденти
Наталія АНТОНЮК,
Уляна ВОЛКОВСЬКА

Черговий редактор
Наталія АНТОНЮК

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org

Видруковано з готових
фотоформ на комбінаті
“Преса України” у середу.
Зам. № 3301213
Наклад у березні — 26 000

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.

Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.

Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.

При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Прогвіти”
обов’язкове.

Індекс газети
“Слово Прогвіти” — 30617

